

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

**FUNKCE MATEŘSKÉHO CENTRA NA
KUTNOHORSKU**
Jana Jaruňková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana JARUŇKOVÁ**
Osobní číslo: **H08456**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Komunitní studia**
Název tématu: **Funkce mateřského centra na Kutnohorsku**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je zjistit, jak je vnímán význam a funkčnost mateřského centra z pohledu jeho provozovatelů, uživatelů a pracovníků Městského úřadu v Čáslavi, oddělení OSPOD. Práce bude založena na kompilaci odborné literatury a zpracování zjištěných údajů z polostandardizovaných rozhovorů a studia dokumentů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Disman, M. (2005). Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Nakladatelství Karolinum. Giddens, A. (2005). Sociologie. Praha: Argo. Maříková, H. (2000). Proměny současné české rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství Slon. Možný, I. (2006). Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství Slon. Matoušek, O. (2008). Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Zuzana Hloušková
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2011**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. MgA. Tomáš Petráň, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 12. 2. 2011

.....
Jana Jaruňková

Poděkování:

Ráda bych poděkovala provozovatelkám a uživatelkám Mateřského centra Kopretina v Čáslavi za jejich čas, který mi ochotně věnovaly a umožnily realizaci rozhovorů. Rovněž děkuji pracovníkům oddělení sociálně právní ochrany dětí na Městském úřadu Čáslav za spolupráci.

Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Zuzaně Hlouškové za odborné vedení této práce a cenné rady.

Na závěr bych chtěla vyjádřit poděkování svým rodičům za celoživotní podporu a trpělivost.

ANOTACE

Cílem práce je zjistit význam a funkci mateřského centra Kopretina v Čáslavi z pohledu jeho provozovatelů, uživatelů a Městského úřadu Čáslav. Zjišťuje podstatu mateřského centra, přínosy centra obyvatelům Čáslavi a okolí, a pokouší se odhalit i možné nedostatky v rámci jeho činnosti a to, zda zájem o mateřské centrum Kopretina roste, či klesá a jaký vliv na to mají nabízené služby.

KLÍČOVÁ SLOVA

komunita, komunitní práce, mateřské centrum, mateřství a rodičovství, rodina, volnočasové aktivity

TITLE

Function of the Mothers' Centre in Kutna Hora Region

ANOTATION

The objective of the thesis is to find out the significance and the function of "Mothers' Centre Kopretina" in Čáslav from the point of the centre operators, its users and the Municipality Office in Čáslav. The thesis is finding the subject matter of the mother's centre, the benefits of the centre for the inhabitants of Čáslav and its surroundings, and tries to reveal possible shortcomings within its activity, which means: if the interest in the mother's centre Kopretina is growing or declining and how the offered services influence it.

KEYWORDS

community, community work, mothers centre, motherhood and parenthood, family, leisure activities

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	RODINA	11
2.1	Vymezení pojmu.....	11
2.2	Počátky české sociologie rodiny.....	11
2.3	Mateřství	12
2.3.1	Přechod k rodičovství.....	12
2.3.2	Pojetí mateřství v sociologii.....	12
2.3.3	Zaměstnaná žena a rodina	13
2.4	Poměry současné rodiny	14
2.4.1	Česká rodina a změny v jejím uspořádání	15
2.5	Rodina a západní společnost.....	16
3	ČESKÁ REPUBLIKA A PRORODINNÁ POLITIKA	18
3.1	Aktivity k podpoře rodiny.....	18
3.1.1	Sociálně-právní ochrana dětí.....	19
3.2	Slučitelnost profesních a rodinných rolí	19
3.2.1	Ochrana rodičů v pracovně právních vztazích.....	19
3.2.2	Služby péče o děti pro slučitelnost profesních a rodinných rolí	21
4	VOLNÝ ČAS	23
4.1	Definice volného času.....	23
4.2	Volný čas matek s dětmi	23
5	KOMUNITA	26
5.1	Definice komunity	26
5.2	Komunitní práce	26
5.3	Komunitní přístup.....	27
6	MATEŘSKÉ CENTRUM	28
6.1	Definice mateřského centra	28
6.2	Historie vzniku mateřských center	30
6.3	Cíle mateřského centra.....	30
6.4	Síť mateřských center	31
6.5	Mateřská centra na Kutnohorsku	32
6.6	Mateřské centrum Kopretina Čáslav.....	32
6.7	Rodinné centrum Špalíček Kutná Hora	36
6.8	Mateřské centrum Setkání Zruč nad Sázavou.....	36
7	VLASTNÍ VÝZKUM	38
7.1	Metodologie	38
7.2	Rozhovory s uživatelkami Mateřského centra Kopretina v Čáslavi.....	40
7.3	Shrnutí rozhovorů s uživatelkami Mateřského centra Kopretina v Čáslavi	49

7.4	Rozhovory s pracovníci Mateřského centra Kopretina v Čáslavi.....	52
7.5	Shrnutí rozhovorů s pracovníci Mateřského centra Kopretina v Čáslavi	56
7.6	Rozhovory s pracovníky Městského úřadu Čáslav, oddělení sociálně právní ochrany dětí.....	58
7.7	Shrnutí rozhovorů s pracovníky OSPOD Městského úřadu Čáslav	62
ZÁVĚR.....		63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		65
SEZNAM TABULEK		67
SEZNAM OBRÁZKŮ		68
SEZNAM ZKRATEK.....		69
SEZNAM PŘÍLOH.....		70
PŘÍLOHY		71

1 ÚVOD

Cílem bakalářské práce s názvem „Funkce mateřského centra na Kutnohorsku“ je zjistit přínosy a funkci Mateřského centra Kopretina v Čáslavi z pohledu jeho uživatelů, provozovatelů a pracovníků Městského úřadu v Čáslavi z oddělení sociálně právní ochrany dětí. V praktické části se zabývám rozhovory s uživatelkami Mateřského centra Kopretina v Čáslavi a dále se soustředím na funkce centra z pohledu jeho provozovatelů a pracovníků Městského úřadu v Čáslavi, oddělení sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). OSPOD na Městském úřadě Čáslav jsem si vybrala hlavně proto, abych získala pohled pracovníků města na matky na rodičovské a mateřské dovolené, s kterými jsou díky své terénní práci při sociálním šetření v kontaktu a zaznamenala díky elektronickému interviu, zda vnímají určitou frustraci těchto matek v důsledku jejich odloučení z pracovního procesu a starosti o malé dítě. Tento způsob dotazování se sociálními pracovníky jsem použila z důvodu, že jsou při své práci velmi vytíženi, a těžko bychom našli společný termín pro uskutečnění rozhovorů. Proto jsem využila možnosti elektronického interviu, které je v dnešní době používáno i při práci novinářů, kteří by jinak nemohli docílit rozhovorů s významnými osobnostmi, kvůli velké vzdálenosti a jejich vytíženému programu. Otázky byly zaslány na pracovní e-maily pracovníkům OSPOD Městského úřadu Čáslav.

Mateřská centra v České republice začala vznikat v 90. letech s cílem uspokojit sociální potřeby matek na mateřské dovolené. „Od 80. let minulého století narůstala řada studií, která dokládala, že pro rostoucí dítě je přínosnější matka, která s ním netráví čas pouze mezi čtyřmi stěnami.“ (Možný 2006: 184)

Matka, která se během mateřské dovolené snaží seberealizovat a netráví čas pouze rutinní prací v domácnosti, je svému potomku prospěšnější, než ta, která sice dokonale zaopatří potřeby svého dítěte, ale sama zůstane nešťastná a frustrovaná ze své osamělosti a odloučení od společnosti.

Ověření teoretických funkcí mateřského centra proběhlo na základě polostandardizovaných rozhovorů a studií dokumentů, které ukázaly, jak se mění nabídka služeb Mateřského centra Kopretina v Čáslavi a jaký je o tyto služby zájem. Zájem a návštěvnost centra dokládám zpracovanou statistikou návštěvnosti od ledna 2007 do ledna 2011. Rozhovory s klientkami centra objasnily jejich důvody, proč do centra dochází, jak se o službě dozvěděly a která nabídka služby jim na Kutnohorsku stále chybí.

Díky rozhovorům s provozovatelkami Mateřského centra Kopretina v Čáslavi poukazují ve své práci na to, v čem je podle nich podstata mateřských center, jaké nedostatky či mezery shledávají v provozu své činnosti a jak se k práci v centru Kopretina dostaly. Rozhovory ukázaly, jak provozovatelky vidí budoucnost svého centra, a v čem shledávají hlavní přínosy a funkce centra nejen pro jeho uživatele, ale i pro občany města jako komunitu a co péče o provoz mateřského centra přináší jim samotným. V elektronickém interviu se sociálními pracovníky z oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Čáslav zjišťuji, zda se při své práci setkávají s matkami na mateřské či rodičovské dovolené, u nichž mají pocit frustrace, či pocit nedostatečného množství služeb pro matky s malými dětmi na Kutnohorsku. Součástí uskutečněných rozhovorů a elektronického interviu jsou i SWOT analýzy mateřského centra, díky kterým jsem zjistila, jak vnímají všechny tři skupiny respondentů mého výzkumu silné a slabé stránky mateřského centra, jeho příležitosti a hrozby. V závěru mé práce jsou tyto analýzy porovnány.

„Ani dnes v naší zemi – na rozdíl třeba od západní Evropy – není samozřejmostí, aby žena zejména s malým dítětem chodila do zaměstnání. A najde se řada lidí, která na ni bude ukazovat prstem jako na „krkavčí matku“. Je však třeba si uvědomit, že všichni nejsme stejní: každá žena a každý muž mají své individuální vlastnosti a zájmy. Zatímco řada žen bude chtít zůstat doma s dítětem několik let, jiné ženy budou už po pár měsících či týdnech toužit dělat i něco jiného. I matky s dětmi mohou mít řadu jiných zájmů mimo rodinu a nikdo nemá právo jim to vyčítat.“ (Marksová-Tominová 2009: 8)

2 RODINA

2.1 Vymezení pojmu

Rodina je stavebním kamenem společnosti. V rodině vidí její člen stabilitu. Je to instituce, která rozvíjí jeho charakter a sociální postavení již od narození. Funkce rodiny je socializační, neboť v rodině poprvé získáváme kontakt s lidmi a učíme se hodnotám a normám, které nás budou provázet celý život. Další funkce rodiny může být funkce vzdělávací a materiální. Člověk se již od svého narození učí a první prvky učení se objevují právě v rodině. Rodina nám dává i materiální zázemí, protože pokud vezmu v úvahu rodiče a jejich dítě, uspokojují jeho potřeby psychické i fyzické díky sociálnímu a hmotnému kapitálu, který rodina vlastní a dokáže využít. Na důležitost rodiny jako ekonomického zabezpečení upozorňuje i Možný (2006: 19): „Rodina je pro člověka nejvýznamnější ekonomickou institucí.“

Rodinu výstižně shrnuje Možný (2006: 14): „Rodina představuje sociální zařízení, jehož základním účelem je vytvářet soukromý prostor pro reprodukci společnosti, stíněný proti vířícímu a nepřehlednému světu veřejnému. Chrání své členy, nemění svůj tvar, vnitřní uspořádání ani habitus a změny ve svém okolí vyrovnává. Brání společenský systém před chaosem a zhroutilím. Ve svých funkcích i základní struktuře se ve svém dnešním stavu neliší významně od toho, jak vypadala na počátku naší civilizace.“

Další vymezení rodiny přináší Giddens (1999: 156): „Je to skupina osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí.“

„Prakticky ve všech společnostech se můžeme setkat s typem rodiny, kterou sociologové a antropologové označují jako rodinu nukleárního typu. Ta se skládá z dospělých manželů a jejich vlastních či adoptivních dětí žijících ve stejné domácnosti. Ve většině tradičních společností byla nukleární rodina více či méně integrována do širších příbuzenských vztahů. Pokud v jedné domácnosti žijí kromě obou rodičů a jejich dětí i další blízcí příbuzní, hovoříme o rozšířené rodině. Její součástí mohou být prarodiče, bratři a sestry se svými manželskými partnery, tety, synovci apod.“ (Giddens 1999: 156-157)

2.2 Počátky české sociologie rodiny

„Zájem o otázky sociologie rodiny v naší sociologii začíná u Tomáše G. Masaryka. Soustavně a trvale ho zajímala otázka ženské emancipace, instituci rodiny pozornost nikdy nevěnoval. Při hledání kořenů emancipačního úsilí žen najdeme dvě tradice, sahající

hluboko do devatenáctého století. Jedna vysvětlovala příčiny „poddanství žen“ jejich ekonomickou a právní závislostí na manželovi a z toho pocházejícím faktickým uvězněním v rodině. Základem útlaku byl vlastní manžel, nerovnost v manželském páru. Základní instrument osvobození byl pak spatřován v otevření světa práce ženám, tedy světa placené práce mimo domácnost. Nový duch liberalizace v sobě nesl myšlenky lidské rovnosti.“ (Možný 2006: 41)

Studium sociologie rodiny bylo jednoznačně ovlivněno dobou a politickým uspořádáním státu. Toto tvrzení dokládá Možný (2006), podle kterého hlavně během socialismu byl při usilování o emancipaci hlavním nepřítelem společenský řád, nikoliv muž nebo podoba rodiny. Ještě na počátku dvacátého století byla předmětem diskuzí spíše participace mužů nebo žen ve vládě společnosti, promiskuita či mnohoženství, než že by se společnost hlouběji zabývala sociologií rodiny.

2.3 Mateřství

2.3.1 Přejchod k rodičovství

Rodičovstvím, a narozením vlastního dítěte dojde zcela jistě k životní změně osobních hodnot a uspořádání každodenních činností člověka, které měl ještě do té chvíle běžně zakódované. Přejchodem k rodičovství dojde rovněž ke změně sociálního statusu na rodiče, které sebou přinese větší potřebu k zodpovědnosti a strachu o dítě, které se už rodič nikdy nezbaví. Tuto myšlenku dokládá i Možný (2006: 148-149): „Nejvýznamnějším přechodem v rodinném cyklu je přechod k rodičovství. Je to zároveň patrně nejvýznamnější přechod v našem životaběhu. Sociální status ženy je historicky těsně svázán s mateřstvím.“

Společnost nahlíží na ženu a muže jako na nositele reprodukce společnosti, od kterých se očekává, že během svého života zplodí alespoň jednoho svého potomka. Ten kdo se vymyká tomuto zaběhlému způsobu vnímání potřeby rodičovství, je pro společnost podezřelý. Vznikají tak otázky proč nemají ještě dítě, mohou mít vůbec dítě, nebo pokud muž a žena žijí svobodně a nemají ani jeden z nich partnera, jejich okolí zkoumá, v čem jsou jejich nedostatky, že žijí stále sami.

2.3.2 Pojetí mateřství v sociologii

Změnou doby a pohledu společnosti na mateřství se mění i jeho pojetí v sociologii. Řada lidí v naší společnosti se již nedívá na svobodnou matku jako na osobu, která se vymyká společenskému řádu, ani partneři, kteří mají svého prvního potomka až

v pozdějším věku svého života, nejsou dnes již nic neobvyklého, naopak, jedná se již o zcela běžný jev. Proto se musel změnit i pohled sociologů na mateřství. Stoupající věk rodičů při narození prvního dítěte dokládám v příloze č. 1 s odkazem na Český statistický úřad.

„V tradiční společnosti rodičovství bylo tou nejpřirozenější věcí na světě, soudobá sociologie rodiny stojí před vysvětlením jeho nesamozřejmosti: mateřství změnilo se pro většinu žen z jejich přirozeného údělu v akt vědomé volby. Rodičovství tím mnoho získalo, ale řada jistot se z něho zároveň ztrácí. Postavení rodičů při socializaci dítěte je zatlačováno do pozadí mocným vlivem hromadných sdělovacích prostředků; autonomie rodičů je omezována všude pronikajícími veřejnými institucemi a pro teorii socializace se stává nesamozřejmou i socializace k mužské a ženské sociální roli.(...) Struktura vztahů v rodině se zaměstnanou ženou vypadá jinak, a jinak vypadají i všednodennost v takové rodině a možnosti a limity pro takovou rodinu. Domácnosti s dětmi, kde oba rodiče pracují, se právě v posledním půlstoletí minulého věku staly opět z výjimky obecným stavem.“ (Možný 2006: 19)

Podobu rodiny ovlivňují změny ve vztahu k rodičovství a možnost rodičovství plánovat nebo i úplně vyloučit. Nízká porodnost ovlivňuje i věkovou strukturu obyvatelstva. Politická situace v demokracii je taková, že usiluje hlavně o voličské hlasy a získání ekonomické moci a tak své zájmy směřuje spíše na svobodné, bezdětné a starší občany, než aby se soustředila na zájmy rodin s malými dětmi. Díky tomu vzniká zpětná vazba, která vede k posílení snižování porodnosti. (srov. Možný 2006)

2.3.3 Zaměstnaná žena a rodina

V tradiční společnosti bylo běžné, že pracující článek v rodině byl pouze muž a žena byla v domácnosti. Pracující v tom smyslu, že pracoval za finanční odměnu mimo práci v domácnosti. Na ženu se nehledělo jako na pracující, i když v domácnosti musela zastat hodně práce, aby chod domácnosti udržela. Podle Možného (2006) většinu práce mimo zaměstnávání vykonávají ženy. Odkazuje na Světovou organizaci, která zjistila, že na ženy připadá zhruba dvě třetiny odpracovaných hodin. Vzniká nepoměr mezi prací, příjmem i majetkem, díky povaze rozdílu mezi veškerou lidskou činností a zaměstnáním. K tomu se vyjadřují i feministická hnutí, která upozorňují na to, že i práce v domácnosti je stejně náročná jako práce mužů v zaměstnání, i když je neplacená. Kapitalismus jí však přiřadil druhořadou pozici oproti práci v zaměstnání a to díky netržní hodnotě.

Z tohoto tvrzení, že práce v domácnosti je individuálně stejně náročná, jako práce mužů v zaměstnání vyplývá, že i ženy, které tráví většinu času doma s malým dítětem a obstarávají chod domácnosti, mají nárok a hlavně potřebu, mít také svůj čas pro relaxaci, odpočinek a seberozvíjení. I k tomuto jim mohou napomoci například mateřská centra.

Nástupem moderní společnosti začalo být běžné, že žena má stejné právo na práci mimo domácnost stejně jako muž. Musela se však smířit s nově rozdělovaným časem mezi práci a domácnost, přesněji mezi práci, domácnost a rodinu. Je spousta možností jak tyto subjekty skloubit dohromady, pomáhají v nich neziskové organizace, státní organizace i ekonomické subjekty, které se v moderní době snaží vyjít vstříc matkám, které chtějí zvládat dobře svou práci i starost o dítě. Některé podniky nabízejí školičky pro jejich děti, práci na částečný úvazek, stát nabízí mateřské školy i jesle, atd. Záleží však na ženě samotné, co je ochotna pro svou kariéru či rodinu obětovat.

„S průnikem stále početnějších žen s vyšším vzděláním a kvalifikací na trh práce, tj. do veřejné sféry, dochází k podstatným změnám ve sféře soukromé, uvnitř rodiny: mění se její velikost a struktura; dochází k narušení tradiční dělby práce v domácnosti; k proměně obsahů rolí muže a ženy v rodině; rodina se stává více otevřenou jak směrem ven na vnější sociální okolí, tak ve směru dovnitř; otevírá se zde prostor pro více partnerský (...) způsob soužití partnerů; mění se v ní nejen vztahy mezi partnery, ale i mezi rodiči a dětmi.“ (Maříková 2000: 125)

2.4 Poměry současné rodiny

Podle Matouška (2003) až do 19. století nebylo možné si individuálně zvolit vhodnou dobu pro založení rodiny, její velikost nebo způsob rodinného života. Důvodem založení rodiny byl stát a zájem rodin, z nichž manželé pocházeli. Během 20. století začalo ovlivňovat podobu rodin hlavně začlenění žen na trh práce a užívání antikoncepčních prostředků. Rozhodnutí o založení rodiny se změnilo z nátlaku a působícího vlivu okolí, na potřebu uspokojit citové potřeby partnerů.

V dnešní společnosti může každý všímavý člověk postřehnout, že roste počet nesezdaných soužití, tedy rodin, v kterých žijí partneři společně s dětmi v jedné domácnosti, aniž by mezi rodiči byl potvrzen manželský svazek. To, zda mají partneři potomka je dnes pouze jejich rozhodnutím, které bývá ovlivněno hlavně finančním zabezpečením a psychologickou vyzrálostí obou partnerů.

Dítě je v dnešní době především citovou investicí. (srov. Matoušek 2003) Z ekonomického hlediska je dítě investice velká a nevratná. Proto je pečlivě zvažována a proto se v rozvinutých zemích rodí děti stále méně. Děti vyrůstajících v neúplných rodinách stále přibývá, přibývá dětí vyrůstajících s nevlastními rodiči a zvyšuje se i počet tzv. sociálních sirotků, tedy dětí, které sice mají biologické rodiče, ale ti nejsou schopni nebo ochotni o dítě pečovat. Manželské chování našich současníků je dnešními autory charakterizováno jako sériová monogamie. Člověk může založit během života rodinu několikrát.

Podob rodiny může být několik, někde žije více příbuzných takzvaně „pod jednou střechou“, někde žije pouze jeden rodič s dítětem, jinde je klasický případ rodiny dvou rodičů a několika dětí. Matoušek (2003) tvrdí, že typy rodin se liší podle počtů generací, které spolu žijí a jak jsou stanoveny role dospělých členů rodiny. Zřídka kdy se rodiny liší i tím, s kolika legitimními partnery může dospělý člen rodiny současně žít.

2.4.1 Česká rodina a změny v jejím uspořádání

V minulých stoletích byla typická česká rodina tvořena manželským párem a několika dětmi, které pomáhaly svým rodičům v chodu jejich hospodářství a poté se o své rodiče staraly, když už jim síly nestačily. Dnešní struktura domácnosti je tvořena často jen jedním rodičem, či partnery, mezi kterými nebyl uzavřen manželský svazek a počet narozených dětí v rodině značně klesl. K založení rodiny je v dnešní době důležité zvážit, zda na to finančně dosahujeme a kdo tak neučiní a nebere v ohledu to, že nemá dostatečné materiální i finanční zázemí, jedná dosti nezodpovědně.

Ke změnám současné rodiny se vyjadřuje Možný (2006: 253): „V polovině minulého století vzrostl podíl domácností neúplných rodin (jeden rodič s alespoň jedním dítětem) z 8 procent na 14 procent. Nejdynamičtěji však roste podíl domácností jednotlivců – z 16 procent na 30 procent v tomtéž období.“

Pro celou druhou polovinu 20. století byla pro českou společnost charakteristická velmi vysoká úroveň sňatečnosti. Sčítání lidu 2001 zjistilo jen 5,1 procent nikdy neženatých mužů a 2,8 procent nikdy neprovdaných žen ve věkovém rozmezí 55-60 let. Po změně politického režimu však sňatečnost svobodných prudce klesla. Pokles byl způsoben zejména v nejmladších věkových skupinách: pravděpodobnost uzavření sňatku do 25 let se v prvním desetiletí po změně politického režimu snížila více než o polovinu. (srov. Možný 2006)

V dnešní generaci se objevuje mnoho bezdětných žen nebo žen, které mají svého prvního potomka, až ve vyšším věku dospělosti. Je to způsobeno tím, že je v dnešním materiálním světě kladem velký důraz na konkurenci na pracovním trhu, a proto, aby se žena mohla dobře realizovat ve svém oboru a dosáhla určitého postavení v práci, musí mít alespoň vysokou školu, kterou dostuduje nejdříve po 25 roku života, poté získává důležitou praxi ve svém oboru a zajišťuje si svůj finanční a materiální kapitál. Kolem 30 let i déle se rozhodne mít své první dítě a poté se vrátit co nejdříve zpět do práce. Při způsobu tohoto myšlení je samozřejmé, že během svého života „stihne“ mít žena maximálně dvě až tři děti, což začne být výjimkou a počet dětí v rodině klesá.

Podle Možného (2006) je zde další příčina současného stavu české rodiny. Rozdíl mezi plánováním rodičovství u mužů a žen, stejně jako vzrůstající podíl svobodných matek s dítětem, poukazuje na skutečnost důvodu poklesu porodnosti. Významnou příčinou poklesu porodnosti u nás je také klesající zájem mužů o otcovství, které se obtížně eviduje, na rozdíl od mateřství. Ačkoli s jistotou víme, že kde je dítě, musel být i otec, neboť přinejmenším k jeho počtům jsou zapotřebí dva, spolehlivě zjišťujeme vždycky pouze matku. Za druhé je tu zmíněný posun doby, kdy rodiče z České republiky zakládají rodinu. Ženy, které porodí své první dítě, jsou starší, než tomu bývalo dříve. Od počátku devadesátých let průměrný věk ženy prvorodičky stoupl už o tři roky; v roce 2004 překročil 26 let.

„Podíl dětí narozených neprovdaným matkám je silně závislý na jejich vzdělání. Z dětí matek se základním vzděláním se v České republice rodí 70 procent mimo manželství. Ženy z nižších vzdělanostních a sociálních vrstev mají v České republice také větší potíž najít stabilního partnera.“ (Možný 2006: 264-265)

2.5 Rodina a západní společnost

Pojetí rodiny se liší podle kultury dané země. V každé zemi světa jsou rozdílné znaky podoby rodiny.

Rodina v západní společnosti (například ve Velké Británii) se vyznačuje následujícími vlastnostmi (Giddens 1999: 160):

„Je monogamní, což je stanoveno zákonem. Vzhledem k vysoké rozvodovosti však lze současný západní model považovat spíše za sériovou monogamii: jedinec může za život vystřídat několik manželských partnerů, ale nesmí je mít současně.

- Manželství vychází z představy romantické lásky; dominuje citový individualismus.

Rodina je obvykle patrilineární a neolokální. Patrilinearita spočívá v tom, že děti dostávají jméno po otci a také majetek se obvykle dědí v mužské linii. (...) Podstatou neolokality je to, že se nově vytvořený manželský pár stěhuje na nové místo, do nové domácnosti. Tato vlastnost však například u britských rodin neplatí absolutně.

- Rodina jako nukleární charakter; typickou domácnost tvoří rodiče a jejich děti. To však neznamená, že by byla úplně izolována od ostatních příbuzenských svazků.“

3 ČESKÁ REPUBLIKA A PRORODINNÁ POLITIKA

3.1 Aktivity k podpoře rodiny

Z pohledu rodinné politiky lze rozlišit tři typy aktivit zaměřených na podporu rodiny: sociální služby, služby na podporu fungující rodiny a činnosti poskytované v rámci sociálně právní ochrany dětí. V rámci sociální politiky je důležitý princip sociální solidarity. Myšlenku principu sociální solidarity vystihuje Krebs (1997:43): „Základem tohoto myšlenkového konceptu je poznání o nutnosti harmonické spolupráce mezi lidmi.“

Lidé a rodiny se však mohou dostat do situací, v kterých ani vzájemná solidarita a pospolitost nepomáhají a v takové situaci se jejich naděje obrací na stát, který se k možnostem pomoci rodinám staví každý podle svého konceptu politiky, který v určitém státu vládne.

První z nabízených možností aktivit státu zaměřených na podporu rodiny jsou sociální služby. Sociální služby jsou zaměřeny na pomoc a podporu rodin jako celku, jež se nachází v nepříznivé sociální situaci. Jejím cílem je poskytnout prevenci proti sociálnímu vyloučení. Základními druhy sociálních služeb jsou: sociální poradenství, služby sociální péče, služby sociální prevence. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010: online)

Druhou aktivitou k podpoře rodiny jsou služby na podporu fungující rodiny, které mají preventivní a podpůrný charakter. Jejich účelem je usnadňovat a posilovat partnerské a manželské soužití a rodičovství, podporovat rodiny v péči o děti a při harmonizaci práce a rodiny. Služby pro podporu fungující rodiny mohou být:

- a) komerční – provozováno v režimu z č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (služby spojené s hlídáním dětí, pomoc s vedením domácnosti, volnočasové a vzdělávací aktivity pro děti)
- b) nekomerční – mateřská centra (více o mateřských centrech v kapitole č. 5), družiny, přednášková činnost, poradenství a ostatní druhy aktivit k podpoře fungující rodiny

Třetí aktivitou k podpoře rodiny s dětmi jsou činnosti v rámci sociálně-právní ochrany dětí. Jejich činnost v rámci sociálně právní ochrany dětí je preventivní, poradenská, činnost v rámci náhradní rodinné péče a práce s dětmi vyžadující zvýšenou pozornost v rámci sociálně právní ochrany. Více o sociálně právní ochraně dětí v kapitole č. 3.1.1 (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010: online)

3.1.1 Sociálně-právní ochrana dětí

„**Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte** na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. **Ochrana dítěte, která je širším pojmem než sociálně-právní ochrana, tak zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte, a je proto upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly.**“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009: online)

Pozornost dětem a rodině věnuje Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky

„Co se rozumí sociálně-právní ochranou dětí, vyjadřuje konkrétně **zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**, ve znění pozdějších předpisů, který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí v § 1 jako:

- ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny“

(Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009: online)

3.2 Slučitelnost profesních a rodinných rolí

Česká republika v rámci prorodinné politiky usiluje o slučitelnost profesních a rodinných rolí svými prostředky, o kterých uvedu více níže. Cílem těchto prostředků je usnadnit rodičům vzájemný soulad mezi jejich rodičovskými rolemi a pracovními rolemi, zabezpečit jim časový prostor pro péči o rodinu a dítě a následně návrat zpět do práce. Výsledkem dobré práce státu v oblasti slučitelnosti profesních a rodinných rolí bude i větší reprodukce a růst počtu obyvatel. Zabezpečení jistot při návratu do práce a skloubení času pro rodinu i profesní život může být motivací založení rodiny.

3.2.1 Ochrana rodičů v pracovně právních vztazích

Pro slučitelnost profesních a rodinných rolí jsou důležitá opatření státu pro pracovněprávní vztahy a dostupnost služeb pro péči o děti. Co se týče slučitelnosti pracovních a rodinných rolí, je potřeba myslet na služby pro děti hlavně předškolního věku, aby měli rodiče možnost hlídání pro své děti v době svých pracovních povinností, ale

i těch soukromých. V souvislosti s těhotenstvím, porodem a následnou péčí o dítě existuje v České republice řada opatření pro ochranu matek a otců v pracovně právních vztazích. Patří sem:

Mateřská dovolená

„Matce jako zaměstnankyni náleží v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě mateřská dovolená po dobu 28 týdnů; porodila-li zároveň dvě nebo více dětí, náleží jí mateřská dovolená po dobu 37 týdnů. Mateřskou dovolenou zaměstnankyně nastupuje zpravidla šest týdnů před očekávaným dnem porodu, ta v souvislosti s porodem nesmí být nikdy kratší než 14 týdnů a nemůže v žádném případě skončit ani být přerušena před uplynutím šesti týdnů ode dne porodu. Doba, kdy zaměstnankyně čerpá mateřskou dovolenou a rodičovskou dovolenou a doba kdy zaměstnanec čerpá rodičovskou dovolenou, je ve smyslu ustanovení § 191 zákona číslo 262/2006 Sb., zákoníku práce, považována za důležitou osobní překážku v práci, po kterou je rodič omluven pro nepřítomnost v práci. Po tuto dobu mu nepřísluší náhrada mzdy nebo platu, má však nárok na dávky nemocenského pojištění dle zákona číslo 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců a zákona číslo 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavicích na děti z nemocenského pojištění, a státní sociální podpory dle zákona číslo 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře (rodičovský příspěvek). Vrátili-li se zaměstnankyně do práce po skončení mateřské dovolené nebo zaměstnanec po skončení rodičovské dovolené v rozsahu doby, po kterou je žena oprávněna čerpat mateřskou dovolenou, je zaměstnavatel povinen zařadit je na jejich původní práci a pracoviště. Není-li to možné z důvodu zrušení pracoviště nebo pracovního místa, musí je zaměstnavatel zařadit podle pracovní smlouvy.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010: online)

Rodičovská dovolená

„Rodičovská dovolená se **poskytuje matce dítěte po skončení mateřské dovolené a otci od narození dítěte**, a to v rozsahu, v jaký o ni požádají, ne však déle než **do** doby, kdy dítě dosáhne **věku tří let**. Zaměstnankyně i zaměstnanec, kteří se vrací po rodičovské dovolené zpět do práce, musí být zařazeni podle pracovní smlouvy. Po dobu čerpání rodičovské dovolené v rozsahu rodičovské dovolené matky nepřísluší zaměstnankyni/zaměstnanci náhrady mzdy nebo platu; nýbrž nárok na dávku státní sociální podpory - rodičovský příspěvek dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010: online)

Pracovní volno

„Zaměstnavatel je povinen omluvit nepřítomnost zaměstnance/zaměstnankyně v práci **po dobu ošetřování dítěte mladšího než deset let nebo jiného člena domácnosti a po dobu péče o dítě mladší než deset let.** Po tuto dobu nepřísluší zaměstnanci/zaměstnankyni náhrada mzdy nebo platu, ale má nárok na dávku nemocenského pojištění upravenou zvláštními předpisy.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010: online)

Mezi další opatření na podporu v České republice směřujících k ochraně rodičů v pracovněprávních vztazích patří: **pružná pracovní doba, převedení na jinou práci, pracovní cesty a přeložení, práce konaná doma, zákazy některých prací, přestávky ke kojení, rozvázání pracovního poměru.**

3.2.2 Služby péče o děti pro slučitelnost profesních a rodinných rolí

V České republice existují zejména následující služby péče o děti, které podporují lepší slučitelnost profesních a rodinných rolí:

Služby péče pro děti do tří let věku

Tento typ služeb není v České republice příliš rozvinutý. V ČR lze rozlišit tři typy služeb péče o děti do tří let věku: (MPSV, 2010: online)

- Zdravotnická zařízení typu jesle

V průběhu 90. let došlo k významnému poklesu počtu těchto zařízení z 1043 v roce 1991 na 49 zařízení v roce 2007. Jde o tzv. zvláštní dětská zařízení léčebně preventivní péče, která pečují o všestranný rozvoj dětí ve věku do tří let. Zřizovateli jeslí jsou dnes nejčastěji obce, které je zřizují zcela podle svého uvážení a potřeb území.

- Soukromá zařízení dle zákona číslo 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Jde o vázanou živnost "Péče o dítě do tří let v denním režimu". Poplatek za umístění dítěte do těchto zařízení je stanoven na komerční bázi jejím poskytovatelem.

- Služby typu "baby-sitting" dle zákona číslo 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Obsahová náplň tohoto oboru činnosti volné živnosti je zejména specifikována jako zajišťování chodu domácnosti (vaření) úklid, praní, žehlení, péče o zahradu a podobně, individuální péče o děti nad tři roky věku v rodinách, **příležitostné krátkodobé hlídání dětí (včetně dětí do tří let věku)**, péče o osoby vyžadující zvýšenou péči, obstarávání nákupů a jiných záležitostí souvisejících s chodem domácnosti a jiná obstaravatelská činnost.

Služby péče pro děti předškolního věku

Péče o děti starších 3 let je v ČR zabezpečena prostřednictvím sítě mateřských škol, které jsou pro rodiče dětí finančně dostupnější, pokud se nejedná o soukromé mateřské školy. Tato služba je v ČR dostatečně využívána a v některých městech a obcích České republiky je jejich kapacita již plná. V ČR lze rozlišit mezi těmito typy zařízení, a to: (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010: online)

- Mateřskými školami zřízenými státem, obcí, krajem, svazkem obcí
- Mateřskými školami "soukromými", tj. zřízenými církevními právníckými osobami či jinými právníckými osobami, jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle školského zákona
- Soukromými zařízeními provozovanými v režimu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, která neposkytují rekreačně-vzdělávací činnosti realizovanou v rámci výchovy a vzdělávání ve školách, předškolních a školských zařízeních zařazených do sítě škol
- Službami typu "baby-sitting" dle zákona číslo 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Služby péče pro děti mladšího školního věku

„Do této skupiny patří zejména školní družiny a kluby, které rovněž napomáhají zejména rodičům dětí mladšího školního věku skloubit práci a rodinu. Jiná mimoškolní výchova a vzdělávání, doučování žáků a studentů, výchovně vzdělávací činnost na dětských táborech a jiných zotavovacích akcích, zejména vedení těchto akcí, zajišťování výchovných, relaxačních a vzdělávacích programů pro účastníky těchto akcí, dohled nad dětmi a podobně.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010: online)

4 VOLNÝ ČAS

4.1 Definice volného času

Volný čas většina osob vnímá jako čas, v kterém může realizovat určité činnosti, zájmy a koníčky z vlastního rozhodnutí, podle své nálady, za účelem odpočinku, relaxace nebo „nabití nových sil“. Volný čas je čas mimo pracovní dobu, mimo dané povinnosti. Je mnoho způsobů jak trávit volný čas, záleží na možnostech, náladě, schopnostech a charakteru každého jedince i kolektivu.

„Pro vymezení výrazu volný čas je vhodné vyjít z rozdělení veškerého času, který má člověk k dispozici. *Oblast povinností* zahrnuje zaměstnání, péči o domácnost a rodinné příslušníky, činnosti nezbytné k zajištění biologických funkcí a časové ztráty související s plněním povinností. *Oblast volného času* zahrnuje odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolnou veřejně prospěšnou činnost a časové ztráty s těmito činnostmi související (volně podle Bláhy, 1990).“ (Hájek; aj., 2008: 65-66)

Hájek a kolektiv (2008: 66) uvádí několik příkladů definic volného času:

„Volný čas

- časový prostor, který člověku umožňuje svobodnou volbu činností;
- volný čas v negativním pojetí – čas zbývající po splnění rozmanitých povinností;
- volný čas v pozitivním pojetí – čas nezávislého a svobodného rozhodování pro činnosti;
- čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Doba, která zůstane z 24 hodin po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, o vlastní fyzické potřeby včetně spánku;
- opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil;
- čas, ve kterém se můžeme věnovat činnostem, které máme rádi, baví nás, přinášejí radost a uvolnění, chceme a můžeme je dělat.“

4.2 Volný čas matek s dětmi

Spojitosť volného času s péčí matky o dítě se zdá na první pohled dost nereálná. Může mít matka s malým dítětem vůbec nějaký volný čas? Volný čas může v tomto případě nastat ve chvíli, kdy jsou u dítěte i matky uspokojeny všechny jejich fyzické

potřeby a rozhodnou se společně věnovat nějaké aktivitě, která jim přinese radost a prožitky. Neznámějším prostředkem využívaným během jejich volné času je hra.

Definici hry objasňuje Hájek a kolektiv (2008: 125): „Hra má svou podstatou ve volnočasových aktivitách významné místo. Je to činnost pro člověka příjemná, poskytuje pozitivní prožitky, radost ze hry, umožňuje relaxaci, nenásilné, bezděčné učení a rozvoj všech složek osobnosti. Podstatný je průběh hry, výsledek je méně významný. Hra je dominantní činností u dětí předškolního věku, má však svůj význam i v ostatních věkových obdobích včetně dospělosti. Mění se však charakter hry i přístup ke hře. Ve středním a starším školním věku a v dospělosti jsou hry složitější a mají užší vztah k učení a práci. Obsah her také v těchto obdobích úzce souvisí s osobními zájmy a zájmovými činnostmi. Na významu nabývá také jejich relaxační a kompenzační funkce a význam z hlediska duševní hygieny.“

Erikson vysvětluje hru (2002: 194): „Při hře se člověk musí dostávat do styku s předměty a lidmi podobně nezávazným a lehkým způsobem. Musí udělat to, co si sám vybral, aniž by byl nucen provádět takovou činnost kvůli nějakým urgentním zájmům nebo mocné vášni; musí cítit, že se baví a je prost jakéhokoliv strachu či nadějí plynoucích ze závažných důsledků hry.“

V mateřských centrech je ideální prostředí pro hru matky s dítětem. Oba se nachází v jiném prostředí než domácím, mohou využít vybavenosti centra i jeho pracovníků, které mají své zkušenosti a nápady, jak zaujmout dítě prostřednictvím hry nebo výtvarné činnosti. Z takto aktivně stráveného volného času si matky mohou odnést i svou inspiraci na trávení volného času v domácím prostředí. Svě místo ve volném čase má i výchova.

„Oblast výchovy ve volném čase, v době mimo vyučování má své zvláštnosti v oblasti cílů, podmínek i pedagogických prostředků. Má i své specifické funkce. Lze vymezit **funkci výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní.**“ (Hájek 2008: 70)

Hájek (2008) vysvětluje ve své knize sociální funkci výchovy ve volném čase jako možnost vyrovnávání rozdílů mezi nestejnými materiálními i psychologickými podmínkami dětí v rodinách. Podle jeho názoru, je tímto možné do určité míry pomoci dětem z méně podnětného nebo nějak problematického rodinného prostředí. Takovou sociální funkci výchovy můžeme vnímat právě v prostorách mateřského centra. Všichni uživatelé, tedy rodiče a jejich děti, zde mají stejné podmínky na trávení volného času, a stejné povinnosti, které musí dle pravidel mateřského centra dodržovat. Všichni uživatelé

jsou si zde rovni, a nezáleží na tom, zda někdo pochází z movité či chudší rodiny, či zda má někdo vysokoškolské vzdělání nebo výuční list. Pravidla zde platí pro všechny stejná a všichni mají stejnou možnost jak aktivně a smysluplně naplnit svůj volný čas.

Volný čas mohou v mateřském centru rodiče se svými dětmi naplňovat prostřednictvím hry. Podle Eriksona (2002) je hra pro dospělého člověka re-kreací. Umožňuje mu vyjít z omezujících forem, které jinak během své sociální reality prožívá. Díky hře se člověk dostává do styku s předměty a lidmi nezávazným způsobem. Nesmí být však do ničeho nucen a díky hře by měl dělat to, co sám chce. Hra je zde pro pocit pobavení.

5 KOMUNITA

5.1 Definice komunity

Komunita může být definována různě. Pro mou práci je důležité definování komunity jako obyvatel určitého územního celku, které spojuje oblast, v které žijí a určitý společný charakteristický znak těchto obyvatel. Komunita, o které ve své práci píš, jsou obyvatelé města Čáslavi, které spojuje současná nabídka služeb města, které mohou ve svém bydlišti využít. Konkrétně se budu zabývat komunitou matek na mateřské či rodičovské dovolené a matek s malými dětmi, které spojuje právě znak odloučení se od pracovního procesu a jejich celodenní péče o malé dítě či děti. Příkladem takové komunity jsou matky na mateřské či rodičovské dovolené na Kutnohorsku, které aktivně a smysluplně tráví volný čas v prostorách mateřského centra. Komunitou jsou i obyvatelé města Čáslavi a jeho okolí, které využívají aktivity, které nabízí Mateřské centrum Kopretina v Čáslavi a aktivně a s pravidelností se jeho akcí účastní. Více o službách tohoto mateřského centra a jeho zapojení do práce s komunitou je v kapitole č. 6.6 s názvem Mateřské centrum Kopretina.

Definicí občanské komunity se ve své knize zabývá také Matoušek (2003: 254): „Občanská komunita je společenství osob, které ve společném prostoru vykonávají každodenní aktivity.“ Občanskou komunitu bych přirovnala právě k uživatelkám mateřského centra. Spojuje je společný prostor, tedy prostor mateřského centra, a mohou se zde každý den společně realizovat prostřednictvím služeb a aktivit, které centrum nabízí.

S další definicí komunity přichází Hartl (1997: 253): „Komunita je místo, kde člověk může získávat emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě.“

5.2 Komunitní práce

Komunitní práce je založena na konkrétních postupech pro realizaci komunitního projektu, za účelem zlepšení současné situace pro komunitu. Před realizací komunitního projektu, je nejprve potřeba zmapovat si okolí komunity a zjistit co si ve skutečnosti komunita přeje změnit nebo zlepšit. Je důležité přimět komunitu, aby sama navrhla řešení a zlepšení jejich stávající situace, nejlépe aby zjistila, co pro změnu může udělat sama. Matoušek (2003: 254) definuje postup komunitní práce takto: „Komunitní práce je přístup k lidem, proces, jak je aktivizovat, aby se sami postarali o řešení problému.“

Matoušek (2003: 262) rozlišuje 4 fáze komunitní práce:

- a) zjišťování a analýza potřeb
- b) plánování
- c) realizace (implementace)
- d) vyhodnocení (evaluace)

5.3 Komunitní přístup

Komunitní přístup je založen na spolupráci rozdílných sektorů, jako jsou veřejná správa, místní podnikatelé, neziskové organizace nebo samotní občané, za účelem komunitní práce a práce s komunitou. Jako komunitní přístup můžeme chápat vztah a spolupráci při hledání a realizování lepších podmínek pro komunitu. V příkladu bych to přirovnala rovněž k matkám, které jsou na mateřské dovolené a veřejný sektor jako město, které si uvědomuje potřebu realizování některých služeb pro matky s dětmi. Komunitní přístup Městského úřadu Čáslav je znát, již na jejich finanční pomoci Mateřskému centru Kopretina v Čáslavi, kterému každý rok přiznává finanční sponzorský dar kolem 150.000Kč. Město si uvědomuje potřebu matek na mateřské dovolené realizovat se i mimo pracovní trh a proto pomáhá udržet existenci Mateřského centra Kopretina v Čáslavi.

Matoušek (2003: 255) definuje komunitní přístup takto: „Komunitní přístup akcentuje tu stránku komunitních procesů, které se týkají spolupráce sektorů – veřejného sektoru (státní správa a místní správa), podnikatelského sektoru (velkých i malých podniků v místní komunitě, drobných podnikatelů) a místních občanů (ať už organizovaných v různých neziskových organizacích, nebo neorganizovaných) – při vyvolání změny na místní úrovni.“

6 MATEŘSKÉ CENTRUM

6.1 Definice mateřského centra

Mateřská centra zakládají zpravidla matky na mateřské dovolené, které se pak zároveň podílejí na jejich samosprávě. Mateřské centrum je místem určeným pro rodiče s malými dětmi, nebo jejich příbuzné, kteří chtějí trávit společně volný čas i mimo svůj domov. Rodina je základním stavebním kamenem společnosti, jak již bylo řečeno v kapitole č. 1.1 s názvem Vymezení pojmu rodina. Je třeba myslet i na ty členy rodiny, pro které se změnil dosavadní způsob společenského života a to přivedením dítěte na svět a odchodem z pracovního procesu, na který byl dosud zvyklý. Takový rodič, který zůstane s dítětem na mateřské či rodičovské dovolené, musí přizpůsobit svůj denní plán potřebám dítěte. Může se ocitnout v situaci, kdy se najednou nemůže setkávat se svými přáteli tak často jako dříve. Kolektiv lidí, v kterém se do té doby pohyboval, tráví čas i nadále v pracovním procesu, a takový rodič na mateřské dovolené, se poté může cítit osamocen. Vzhledem k funkcím rodiny, jako je socializační funkce, nebo funkce vzdělávací, je mateřské centrum to pravé místo, kde mohou rodiče s dětmi i jejich příbuzní tyto funkce dále rozvíjet, prostřednictvím nových podnětů a jiného prostředí, než jim nabízí prostředí jejich domova. Mateřské centrum nabízí řadu služeb pro rodiče i děti, místo pro společné setkávání rodičů s dětmi, možnost si jen společně popovídat, nebo si hrát s využitím vybavení centra. Je to místo, kde jsou děti vítány. Umožňují integraci dětí do kolektivu, maminkám nebo tatínkům pomáhají vyjít z izolace domácího prostředí, do které se mohou dostat během mateřské či rodičovské dovolené.

„Jedná se o svépomocná zařízení, kde se sdružují převážně maminky na rodičovské dovolené se svými dětmi. Pro maminky se organizují nejrůznější kurzy, pro děti kroužky, maminky si při tom děti navzájem hlídají. V současné době fungují zejména jako centra volnočasových aktivit, kde si rodiče hrají společně s dětmi, případně děti samy chodí na různé kroužky. Celodenní hlídání dětí bez rodičů zatím neumožňují.“ (Marksová-Tominová 2009: 122)

Za zakladatelku mateřských center v České republice je považována Rút Kolínská, která je současně prezidentkou Sítě mateřských center v České republice. Ta charakterizuje mateřská centra (Marksová-Tominová 2009: 135): „Mateřská centra poskytují skvělou příležitost pro mnohé matky i otce, jak smysluplně trávit čas, kterému se neoprávněně (až potupně) říká rodičovská dovolená. V mateřském centru je možné nalézt místo pro

seberealizaci. Nabídka mateřských center zatím nestačí pokrýt poptávku. Mateřská centra se řadí mezi služby pro rodinu a staví na principu svépomoci, to znamená, že i nedostatek nabídky je třeba řešit svépomocně. Založit mateřské centrum vyžaduje silnou motivaci a alespoň tři nadšenkyň. Bylo by pošetilé se tvářit, že cesta od nápadu k otevření bývá procházkou růžovým sadem. Ba naopak, cestu lemují temná zákoutí a mnohdy nečekané nástrahy. Přesto může být pro každého, spíše tedy pro každou matku, která se do založení mateřského centra pustí, posilou vědomí, že když se na třech stech místech dobré dílo podařilo, proč by to tedy nemohlo vyjít i teď. Navíc vám může metodicky pomoci Síť mateřských center.“

Mateřská centra mohou vznikat dvěma způsoby. Prvním způsobem je, že matky na mateřské dovolené samy založí občanské sdružení a samy v mateřském centru vystupují jako jeho provozovatelky. Na konci jejich rodičovské dovolené přeberou provoz mateřského centra zase jiné uživatelky, které se chtějí aktivně zapojovat do této činnosti. Druhý způsob vzniku mateřských center je založení centra jako obecně prospěšné společnosti. Tento způsob založení definuje Marksová-Tominová (2009:129): „Je komplikovanější ji založit, už jen proto, že potřebujete více lidí – kromě zadavatelů či zakladatelek také správní a dozorčí radu. Na druhou stranu je transparentnější, ze zákona má mimo jiné povinnost zveřejňovat výroční zprávy či účetní uzávěrku a lidé ze správní rady v ní nesmějí zároveň pracovat. Tuto variantu bych doporučila zvolit ve chvíli, kdy vás na daném problému pracuje víc a jste si jisti svým dlouhodobým rozhodnutím. A také tehdy, máte-li už nějaký konkrétní příslib peněz, případně prostoru. Obecně prospěšná společnost se registruje v obchodním rejstříku.“

Na mateřská centra se nevztahuje Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ani Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, který se týká konkrétně mateřských škol, zejména části ohledně hygienických požadavků na prostory a provoz škol, předškolních a školských zařízení, na zotavovací akce a školy v přírodě a jiné podobné akce pro děti. Mateřská centra své požadavky na hygienu řeší prostřednictvím stanov ve vlastním provozovacím řádu. Ten obsahuje pravidla, která musí maminky a jejich děti dodržovat i v zájmu svém i mateřského centra.

6.2 Historie vzniku mateřských center

První mateřská centra začala vznikat v Německu, během 80. let 20. století. Důvodem vzniku byl průzkum mezi matkami v Německu, při kterém byla zjištěna potřeba matek ke vzájemnému setkávání.

O historii vzniku mateřských center hovořila Rút Kolínská v rozhovoru pro Občanskou společnost: „V Německu roku 1981. Začala s tím Hildegard Schooss, matka tří dětí, relativně ekonomicky zajištěná (právě proto nešla do práce), která začala mít pocit, že už to doma nevydýchá. Tak ji napadlo pronajmout prádelnu, napsat inzeráty a čekala. A ženy tam opravdu začaly chodit. Zároveň šla podpora z Deutsche Jugend Institut, jehož výzkum prokázal izolaci mladých rodin.“ (Občanská společnost, 2002: online)

Na základě návštěv Rút Kolínské v německých mateřských centrech, o kterých hovoří ve své knize *Mateřská centra* (1995), získala řadu informací o možnostech založení centra a inspiraci pro jeho realizaci v České republice.

První mateřská centra v České republice začala vznikat v 90. letech. V rozhovoru pro Občanskou společnost se o vzniku prvního mateřského centra v České republice vyjádřila Rút Kolínská: „První jsme založili před deseti lety v Ymce na Poříčí. Bylo nás pět kamarádek a každá jsme na sebe nabalila někoho dalšího. Měly jsme štěstí, že se sem tam o nás objevila zprávička. Matky k nám chodily s tím, že by chtěly také něco takového udělat, a radily se, jak na to. Tak například tři ženy, které se seznámily v nemocnici, kde ležely jejich děti, se pak rozhodly, že by se chtěly vídat i dál. A jedna si vzpomněla na pořad o mateřských centrech. To je důležité: chuť něco podniknout pro sebe a pak i pro druhé. To je občanská společnost, aktivita, která vzniká zdola, z potřeby lidí.“ (Občanská společnost, 2002: online)

6.3 Cíle mateřského centra

Cílem mateřských center je zabránit sociální exkluzi žen a mužů na mateřské a následně rodičovské dovolené a pomoci jim z izolace, do které se dostávají během každodenní péče o děti a odchodem z profesního života, který do té doby měli. Mateřská centra mají otevřené možnosti pro matky a otce, kteří se chtějí během času na rodičovské dovolené seberealizovat, a trávit čas aktivněji než jen každodenní péčí o domácnost. Možnosti pro seberealizaci jsou uskutečňovány pomocí kurzů a služeb, která jednotlivá mateřská centra nabízí, popřípadě se mohou klientky mateřského centra samy aktivně účastnit ovlivněním nabídky služeb a provozu. Mateřské centrum je otevřené pro všechny

zájemce, bez rozdílu pohlaví a věku. Cílem je pomáhat, naslouchat, posilovat sebevědomí, navázat další kontakty. Mateřské centrum chce svou činností dosáhnout šťastné a zdravé rodiny, díky šťastnému pocitu matky.

Rút Kolínská se v knize o mateřských centrech vyjádřila (2009: 135): „Mateřská centra poskytují skvělou příležitost pro mnohé matky i otce, jak smysluplně trávit čas, kterému se neoprávněně (až potupně) říká rodičovská dovolená. V mateřském centru je možné nalézt místo pro seberealizaci.“

Cílem mateřského centra je, aby maminky netrávily čas jen doma, ale aby se potkaly s dalšími matkami ze svého okolí. Usilují o to, aby se v jejich prostorách mohly i děti navzájem poznávat, setkávaly se, navázaly tak kontakty a společně si pohrály. Principem mateřských center je fungování na základě svépomoci a dobrovolnické práci. Slouží k prevenci patologických jevů (drogy, kyberšikana, závislosti na sociálních sítích) a sociálního vyloučení. Cílem je podpora vícegeneračního setkávání a pomoc k vývoji zdravé rodiny.

6.4 Sít' mateřských center

Sít' mateřských center funguje od roku 2006 a sdružuje mateřská centra v České republice. Právní forma Sítě mateřských center je občanské sdružení. K 24. 11. 2010 měla Sít' Mateřských center 336 členů. (Sít' mateřských center, 2009: online):

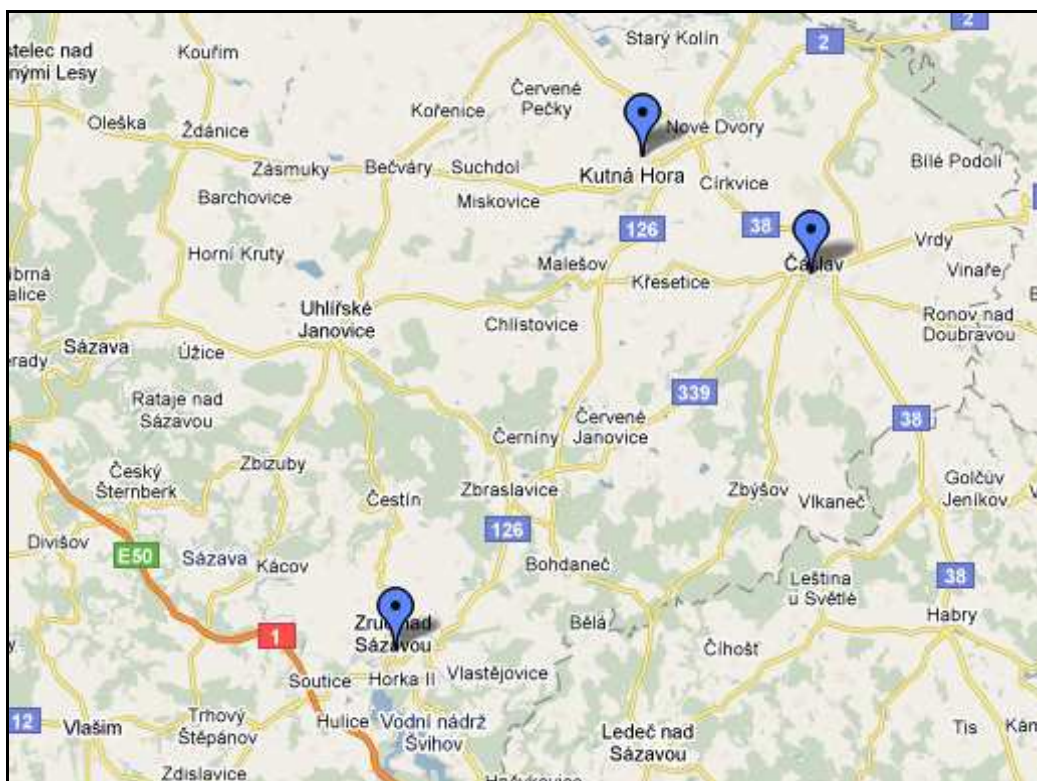
„Úkolem sítě mateřských center je:

- koordinace mateřských center v České republice
- podpora a metodické vedení nově vznikajících MC
- konzultace a poradenství pro již fungující centra
- rozšiřování povědomí veřejnosti o MC
- spolupráce se státními i nestátními organizacemi
- spolupráce s partnerskými organizacemi v zahraničí
- spolupráce s médii
- reprezentace MC navenek v ČR i zahraničí
- dokumentace společných akcí a vedení archivu o činnosti jednotlivých MC
- pořádání seminářů, konferencí, kongresů s tematikou MC
- pořádání celorepublikových akcí
- podíl na práci Huairou komise OSN
- podíl na práci GROOTS fundraising“

6.5 Mateřská centra na Kutnohorsku

Kutnohorsko nabízí tři mateřská centra ve svém okrese. Jsou to Mateřské centrum Kopretina v Čáslavi, Mateřské centrum Setkání ve Zruči nad Sázavou a Rodinné centrum Špalíček v Kutné Hoře. Všechna tato tři mateřská centra jsou členy Sítě mateřských center. Návštěvu mateřského centra mohou tedy uskutečňovat nejen maminky, rodiče a prarodiče s malými dětmi, kteří bydlí přímo v příslušném městě nebo obci, ale vybrat si mohou i ti, z okolních vesnic, kteří mají do kteréhokoliv z těchto tří center nejbližší.

Obr. 1 Mateřská centra na Kutnohorsku

Zdroj: Google [online]. c2010 [cit. 2010-11-27]. Google maps. Dostupné z WWW: <<http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl>>.

6.6 Mateřské centrum Kopretina Čáslav

Služba mateřského centra je provozována od r. 2006 ve městě Čáslav, které má přibližně 10 000 obyvatel. Od roku 2006 jsou rovněž členy Sítě mateřských center České republiky. Služba mateřského centra v Čáslavi vznikla na základě potřebného vyplnění „mezery“ v nabízených službách občanům Čáslavi. Do té doby, zde nebyla žádná podobná služba. Oblastní charita Kutná Hora reagovala na požadavky cílové skupiny, kterou jsou především rodiče s dětmi na mateřské a rodičovské dovolené a rodiče sociálně vyloučení a

založila v roce 2006 Mateřské centrum Kopretina v Čáslavi. Oblastní charita Kutná Hora patří v regionu k největším neziskovým organizacím v oblasti sociálně humanitárních služeb. Mateřské centrum Kopretina je místem, kde mohou rodiče s dětmi smysluplně trávit volný čas.

Budova MC Kopretina je situována přímo v centru města Čáslav, několik metrů od Žižkova náměstí, naproti chrámu sv. Petra a Pavla. Sídlo má MC Kopretina v budově Římskokatolické farnosti v přízemí. Prostory centra tvoří 3 místnosti s kuchyňkou a sociálním zařízením. Postranní místnost slouží jako počítačová učebna, v jehož zadní části je sociální zařízení. Nejvíce využívané místnosti mateřského centra jsou hlavní místnost s velkým stolem a hernu s knihovnou, přebalovacím pultem a hračkami pro děti. Provozní doba centra je od pondělí do pátku s dopoledními i odpoledními aktivitami. Těch se maminky a jejich děti nemusí účastnit. Pokud chtějí, mohou pouze využít hernu a příjemné prostředí k povídání a odpočinku. Pracovnice centra dokážou děti i na kratší dobu pohlídat, v rámci hlídací služby s názvem Klubík.

Cílem mateřského centra Kopretina je zabránit sociálnímu propadu žen (otců) na rodičovské dovolené, pomoci jim vyjít z izolace, do které se každodenní péčí o dítě dostávají a pomoci jim snáze překonat potíže, které mohou nastat. Cílem je posílení sebevědomí a jejich seberealizace formou přednášek a kurzů. Pomáhají v navazování kontaktů a zlepšování vzájemné komunikace v rodinách. Hlavním cílem je především šťastná, spokojená i sebevědomá matka (případně otec), její šťastný pocit z naplněného a bohatšího života a následně spokojená celá rodina. Jak jsem se již zmínila v kapitole č. 5. 1., uživateli mateřského centra je převážně komunita matek a jejich dětí, jež pravidelně využívají služby nabízené tímto centrem a které spojuje oblast, v níž žijí, tedy Čáslav a její okolí. Mateřské centrum pracuje na komunitním přístupu, nejen nabízením služeb a aktivit, které uspokojí jejich potřeby, ale nabídnou i náplň na trávení volného času a to ve spolupráci s Městským úřadem Čáslav nebo Diakonií Čáslav, což je nestátní nezisková organizace působící v oblasti poskytování sociálních služeb a vzdělávání lidí se specifickými potřebami. Její činnost je zaměřena na poskytování péče, pomoci a podpory lidem s mentálním a kombinovaným postižením a jejich rodinám. Komunitní přístup ve vztahu Městský úřad Čáslav (dále jen MĚÚ Čáslav), Diakonie Čáslav a MC Kopretina není pouze ve finanční pomoci od MĚÚ Čáslav, jak jsem již uváděla v kapitole Komunitní přístup č. 5. 3., ale i ve vzájemné soudržnosti a udržování dobrých vztahů, které podporují akce pro veřejnost a vzájemnou provázanost akcí tak, aby se společně nekryly a aby o nich

byli informováni uživatelé všech třech subjektů. Pracovnice MC Kopretina se nabídku služeb snaží přizpůsobovat poptávce. Uživatelé mateřského centra mohou sami přijít s podněty a návrhy ke změnám, či k rozšíření nabídky služeb. Velký zájem je o pořádané akce pro veřejnost, jako je lampionový průvod na sv. Martina, který je pořádán každý rok v listopadu, nebo dětský den před letními prázdninami. Do obou akcí se zapojují i obyvatelé města Čáslav, i když jiné služby mateřského centra nevyužívají. Tyto akce mají stmelovací účinek pro obyvatele Čáslavi a okolí, který posiluje sousedské vztahy.

Zájem o Mateřské centrum Kopretina v Čáslavi, vystihuje statistika jeho návštěvnosti od roku 2007 do roku 2010, která je zobrazena v příloze č. 2. Statistika zobrazuje celkový počet uživatelů, který MC Kopretina daný rok navštívilo a využilo nabídku jeho služeb. Vývoj křivky je nepravidelný, a vzhledem k měnící se nabídce služeb centra, se dá vyvodit, čím je návštěvnost ovlivněna. Vliv na změnu návštěvnosti mají jak roční období a konkrétní měsíce, tak nabídka jednorázových aktivit, či besed s odborníky. V roce 2007 byl chod MC Kopretina stále na začátku a teprve si budoval jméno na trhu služeb v Čáslavi a získával první okruh svých příznivců. V roce 2008 tedy návštěvnost poměrně stoupla. MC Kopretina se dostalo do povědomí obyvatel a zájem o služby vzrostl. Nabídka služeb se oproti roku 2007 nezměnila, vzrostla však návštěvnost herny a jednorázových akcí. Od roku 2008 do roku 2010 křivka návštěvnosti klesá. Neklesla však až na úroveň návštěvnosti roku 2007. Nabídka služeb se mírně změnila, byl zrušen kurz francouzského jazyka, kurz autoškoly a kondičních jízd. Pracovnice MC Kopretina přikládají význam snížení návštěvnosti k nové generaci maminek. Dle jejich názoru ne všechny mají zájem o podobnou službu pro matky na mateřské dovolené. Tato hypotéza by však stála za provedení srovnávacího výzkumu. V příloze č. 3 je znázorněn měnící se zájem o jednorázové akce, výuku anglického jazyka, besedy s odborníky a užívání herny, které centrum nabízí, v jednotlivých letech a měsících od roku 2007 do roku 2010. Do sekce jednorázových akcí, které MC Kopretina pořádá lze zahrnout již zmiňovaný lampionový průvod na sv. Martina, Bazárek, TOP týden opravdových plen, dětský den, výlety do ZOO, opékání buřtů, Mikulášskou besídku, posezení u vánočního stromku apod. Mezi odborníky, kteří centrum navštěvují a rozšiřují tak informace jeho uživatelů patří: MUDr. Provozníková – gynekologie a porodnictví, Mgr. Štrobl - psycholog, PhDr. Havašová nebo Věra Nuhličková z Červeného kříže. MC Kopretina dále nabízí kurzy cizích jazyků: anglického a německého, rukodělné práce: kurzy háčkování, šití, počítačové kurzy vhodné i pro seniory a kurz hry na flétnu pro předškolní děti.

Z grafu č. 1 v příloze č. 3 s názvem Jednorázové akce vyplývá, že návštěvnost během těchto akcí je v jednotlivých letech poměrně stejná, křivka však roste v měsících červen a listopad. Nárůst zájmu je způsoben právě akcemi dětský den v červnu a lampionovým průvodem na sv. Martina v listopadu. Těchto akcí se účastní více lidí než při jiných jednorázových akcích. V grafu č. 2, který je součástí přílohy č. 3 vidíme, že o kurz anglického jazyka byl největší zájem v roce 2008. Co se týče měsíců, nulová návštěvnost tohoto kurzu je v měsících červenec a srpen, protože se během letních prázdnin nevyučuje. Graf č. 3 v příloze č. 3 znázorňuje návštěvnost při besedách s odborníky. Ta je v jednotlivých letech i měsících velmi podobná, opět klesá v letních měsících v době, kdy si čerpají i pracovnice MC Kopretina svou dovolenou. Co se týče návštěvnosti herny, z grafu č. 4 v příloze č. 3 je patrné, že výrazně vzrostla v roce 2010. Dá se to přisuzovat již rozšířenému povědomí matek o mateřském centru, kdy si tato služba vybuodovala v Čáslavi své jméno, a zavedení hlídacích služby Klubík, která jeho uživatelkám umožňuje krátkodobé hlídání dětí, aby si mohly zařídit potřebné věci a pochůzky.

Jak jsem již zmínila na konci kapitoly č. 6.1, na mateřská centra ne nevztahuje Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách ani Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví. Mateřské centrum Kopretina sepsalo několik pravidel pro rodiče a jejich děti, která mají sloužit ke spokojenému pobytu. Pravidla uvádím v příloze č. 4

V Mateřském centru Kopretina v Čáslavi pracují 3 pracovnice. Blíže o popisu jejich pracovní činnosti v kapitole č. 7.4 Rozhovory s pracovnicemi. Oblastní charita Kutná Hora má zpracovanou vnitřní směrnici pro vzdělávání svých pracovníků. Vzdělávání zaměstnanců je umožňováno podle jejich pracovního zařazení, podle potřeb organizace. Vzdělávání probíhá formou seminářů, kurzů, dálkového studia. Pracovnice Mateřského centra Kopretina Čáslav se účastní seminářů pořádaných Sítí mateřských center České republiky. Pravidelné porady vedoucích středisek Oblastní charity Kutná Hora a ředitele organizace probíhají vždy 1x za měsíc.

Program Mateřského centra Kopretina je přístupný na webových stránkách Oblastní charity Kutná Hora. Odkaz na službu je i na webových stránkách Síť MC v ČR. K propagaci mateřského centra využívají i regionální tisk jako jsou: Kutnohorský deník, Obzory Kutnohorska, Čáslavské noviny a TEP. Na služby poukazují také díky letákům a plakátům, které distribuují v čekárnách zdravotnických zařízení, na kontaktním místě Úřadu práce Čáslav, v Informačním centru Čáslav, dále v mateřských školkách a

základních školách. Další propagace je uskutečňována samotnými uživateli mateřského centra, kteří tuto službu doporučují svým známým a přátelům.

6.7 Rodinné centrum Špalíček Kutná Hora

Rodinné centrum Špalíček je nezisková organizace provozovaná od roku 2008 v Kutné Hoře v prostorách školní družiny při Základní škole Jana Palacha. Kutná Hora má přibližně 21 000 obyvatel. Jejich aktivity jsou pořádány členy rodinného centra bez účelu dosažení zisku. Mezi cíle rodinného sdružení patří: posílení role rodiny a rodinné výchovy, pomoc rodinám při překonání sociální izolace zejména v době mateřské a rodičovské dovolené, organizace volnočasových aktivit, umožnění členům účastnit se poradenských, vzdělávacích a rekvalifikačních programů a pořádání akcí pro veřejnost. (Rodinné centrum Špalíček, 2010: online)

„Sdružení hospodaří s movitým i nemovitým majetkem. Činnost občanského sdružení je financována z členských příspěvků, darů a příspěvků fyzických a právnických osob, ze státních dotací, z grantů, příspěvků z veřejných rozpočtů, jiných zdrojů (např. dobrovolné vstupné), z mimořádných příspěvků.“ (Rodinné centrum Špalíček, 2010: online)

6.8 Mateřské centrum Setkání Zruč nad Sázavou

Mateřské centrum Setkání je nestátní nezisková organizace fungující od roku 2006. Působí ve Zručí nad Sázavou, které má přibližně 5000 obyvatel, v okrese Kutná Hora. Od založení jsou členy Sítě Mateřských center v České republice. Hlavním cílem sdružení je vytvoření místa pro setkávání rodin s malými dětmi, být rodičům i dětem oporou a společný čas trávit aktivně. Malým dětem nabízí kolektiv vrstevníků, ve kterém se mohou naučit vzájemné komunikaci a sdílení společného prostoru. Svými činnostmi chtějí napomoci k rozvoji dětí po psychické i fyzické stránce. Vytváří pravidelný program, ve kterém se zaměřují hlavně na tvořivou činnost pro děti i dospělé, pohybovou aktivitu, rozvoj myšlení u dětí a další kulturní a společenské vyžití dětí i dospělých. Dospělým nabízí doškolovací jazykové kurzy, kurzy orientálních tanců, organizují přednášky. Snaží se i zkvalitnit a oživit život ve městě a proto pořádají několikrát do roka akce pro širokou veřejnost. Spolupracují s místní samosprávou, školskými zařízeními, různými zájmovými spolky a občanskými sdruženími. Jsou organizací z větší části závislou na práci

dobrovolníků. Mateřské centrum Setkání je sdružením aktivních rodičů, kteří chtějí vychovat aktivní děti. (Mateřské centrum Setkání, 2009: online)

V Mateřském centru Setkání se nachází i herna, která nabízí prostředí plné hraček a zábavy. Umožňuje rozvoj sociálních kontaktů dětí ve skupině a podporuje samostatnou aktivitu dětí při hře. Pro děti jsou připraveny hračky obyčejné, ale i takové, které běžně v domácnosti nebývají, aby děti zaujaly a motivovaly ke hraní. Mají zde skluzavku, kočárky, autíčka, míčky, knihy, puzzle a mnoho dalších. Program mateřského centra je členěn pro 3 skupiny uživatelů a to jsou děti, dospělí, a veřejnost. Mezi pravidelné akce pro děti patří: čtení pohádek, zpívání pro nejmenší, tvořivá dílnička, malá škola Origami. Pro dospělé jsou zde jazykové kurzy, odborná knihovna, poradna pro kojící matky, orientální tanec, společné výlety apod. Širokou veřejnost se mateřské centrum snaží zaujmout akcemi, jako jsou: drakiáda, pohádkový park, Bazáárek, Adventní nebo Velikonoční tvoření, pálení čarodějnic, Týden opravdových plen a Týden respektu k porodu. (Mateřské centrum Setkání, 2009: online)

7 VLASTNÍ VÝZKUM

7.1 Metodologie

V praktické části této práce se pokusím odpovědět na výzkumnou otázku: „Odpovídají přínosy mateřského centra uváděné v literatuře skutečné situaci?“ Prostřednictvím analýzy dokumentů jako jsou: Pravidla pro návštěvnice Mateřského centra Kopretina, Zakládací listina Oblastní charity Kutná Hora, Stanovy Oblastní charity Kutná Hora a Výroční zprávy z roku 2007, 2008 a 2009, jsem dospěla k pochopení fungování MC Kopretina. Analýza dokumentů objasnila vznik MC Kopretina. Jak jsem již uvedla v kapitole č. 6. 6, MC Kopretina je jedním ze středisek církevní organizace Oblastní charity Kutná Hora. Údaje poskytnuté pracovníci MC Kopretina o návštěvnosti centra od roku 2007 do roku 2010, vedly k vypracování grafů návštěvnosti, které zmiňuji již v kapitole č. 6.6 Mateřské centrum Kopretina v Čáslavi a jež jsou součástí příloh č. 2 a č. 3. Na základě uskutečněných polostandardizovaných rozhovorů zjišťuji funkci mateřského centra na Kutnohorsku z pohledu tří skupin respondentů.

První skupinou jsou respondentky-uživatelky, které navštěvují Mateřské centrum Kopretina v Čáslavi a využívají jeho služby. Druhou skupinou respondentů jsou provozovatelky MC Kopretina. S oběma skupinami respondentů jsem provedla polostandardizovaný rozhovor, ve kterém jsem měla připraveno přibližně 22 otázek pro uživatelky a 28 otázek pro provozovatelky. Délka jednoho rozhovoru trvala v rozmezí od 40 minut do 60 minut. Otázky u obou skupin jsem dále rozvíjela podle toho, jak respondentky odpovídaly, aby jejich odpovědi nezabíhaly do jiných témat. Uživatelky Mateřského centra Kopretina v Čáslavi byly vybírány metodou sněhové koule, kdy byly postupně kontaktovány pomocí kontaktních údajů pracovníků centra a kontaktů ostatních uživatelů, které mi již rozhovor poskytly. Na konci rozhovorů s klientkami MC byly zjištěny demografické údaje týkající se jejich vzdělání, věku, rodinného stavu a počtu dětí. Celkem bylo uskutečněno 6 rozhovorů s uživatelkami a 3 rozhovory s provozovatelkami ve dnech od 12. 11. 2010 do 20. 11. 2010.

Třetí skupinou respondentů jsou sociální pracovníci Městského úřadu Čáslav, oddělení sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). U této skupiny respondentů jsem použila elektronické interview s 21 otázkami, a to z toho důvodu, že pracovníci jsou během své pracovní činnosti velmi vytíženi a na vyplnění elektronického interview si tak mohou udělat čas podle svých možností. Na začátku elektronického interview pokládám otázky

týkající se jejich náplně pracovní činnosti. Elektronické interview bylo zasláno čtyřem sociálním pracovníkům OSPOD Městského úřadu Čáslav.

U všech třech skupin byla součástí otázek také SWOT ANALÝZA, jejímž cílem bylo zjistit, jaké jsou podle respondentů silné a slabé stránky mateřského centra, jeho příležitosti a hrozby. Otázky u všech třech skupin respondentů byly rozděleny do několika shluků, které se týkaly: návštěvnosti mateřského centra (dále jen MC), služeb MC, funkce MC, propagace MC a údajů o náplni pracovní činnosti provozovatelek MC, sociálních pracovníc OSPOD Čáslav a základních demografických údajů matek, které MC navštěvují. Na konci každého rozhovoru s příslušnou skupinou respondentů tyto shluky porovnám a z jejich shrnutí v závěru bakalářské práce vyvodím funkci mateřského centra z pohledu těchto třech skupin respondentů.

Rozhovory s uživatelkami a provozovatelkami MC byly uskutečněny v prostorách MC Kopretina. Během těchto rozhovorů jsem kladla předem připravené otázky a pomocné otázky k lepšímu porozumění. U každého z rozhovorů jsou shluky vzájemně shrnuty pomocí transkripce. Během rozhovorů jsem si dělala ručně psané poznámky, nahrávání na diktafon nebylo uskutečněno z toho důvodu, že si to respondentky nepřály a bez diktafonu se cítily uvolněnější a v přirozenější situaci při zodpovídání otázek. Dalším důvodem byl i živý ruch v mateřském centru, kdy nebylo možné i vzhledem k přítomnosti malých dětí zůstat na jednom místě, kde by byl rozhovor v diktafonu srozumitelný.

Před uskutečněním samotných rozhovorů jsem provedla předvýzkum, kdy jsem z každé skupiny respondentů vybrala jednu respondentku, s kterou jsem rozhovor uskutečnila a díky tomu jsem mohla zamezit chybám a možným nedostatkům při rozhovorech dalších. Během svého předvýzkumu jsem zjistila, že je některé otázky třeba poupravit, nebo položit jiným způsobem respondentkám, aby nedošlo k odklonu od daného tématu. Přidány byly některé otázky uživatelkám MC zaměřené na oblast vztahu MC a jeho přípravy na profesní život po ukončení rodičovské dovolené. Dále uskutečněný předvýzkum ukázal, že pro respondenty v mateřském centru bylo vhodnější odpovídat bez přítomnosti diktafonu. Dvě ze tří respondentek odmítly přítomnost diktafonu úplně, třetí souhlasila, ale cítila se díky nahrávání v nepřírozené situaci, což mi poté sama sdělila, a tolik se během odpovědí neotevřela jako respondentky následující, s kterými byl rozhovor uskutečněn bez diktafonu.

V této práci jsem využila jako pomůcku při charakteristice MC Kopretina terénní poznámky, které jsem zde vytvářela při svých návštěvách po dobu jednoho a půl měsíce

(tj. od 4. 10. 2010 do 16. 11. 2010), kdy jsem do centra pravidelně docházela dvakrát týdně na školní praxi. Díky těmto návštěvám, jsem lépe poznala prostředí MC Kopretina a jeho provoz. Rovněž si na mou přítomnost v centru zvykly jeho provozovatelky i klientky s dětmi, které centrum navštěvují.

Návštěvnost Mateřského centra Kopretina v Čáslavi jsem zhodnotila v kapitole č. 6.6 s názvem Mateřské centrum Kopretina Čáslav, kde jsem vypracovala sekundární analýzu dat, díky statistice návštěvnosti poskytnuté z interních materiálů MC Kopretina. Z údajů o počtech uživatelů a jejich dětí, jež mateřské centrum navštívili od ledna 2007 do prosince 2010 a které pracovnice MC Kopretina evidovaly ručně psanými poznámkami, jsem vypracovala přehledné grafy pro znázornění křivky návštěvnosti MC. Graf návštěvnosti je součástí přílohy č. 2. Příloha č. 3 znázorňuje poptávku uživatelů v MC Kopretina v Čáslavi po jednotlivých službách, které centrum nabízí.

7.2 Rozhovory s uživatelkami Mateřského centra Kopretina v Čáslavi

Rozhovor byl uskutečněn v prostorách Mateřského centra Kopretina v Čáslavi (dále jen MC). Uživatelky MC byly k rozhovoru vybírány metodou sněhové koule. První tři rozhovory byly provedeny náhodně, podle návštěvy matek v MC. První rozhovor byl uskutečněn s dvěma uživatelkami najednou, zbylé rozhovory uživatelkami proběhly samostatně s každou zvlášť. Během rozhovorů nebyl použit diktafon, klientky MC si to nepřály. V průběhu odpovědí, jsem si dělala ručně psané poznámky, pro přesnější vystižení jejich názorů. Uživatelky byly označeny jako: M1, M2, M3, M4, M5 a M6. Demograficky zaměřené otázky byly pokládány až na konci rozhovoru. Uživatelky M1 a M2 jsou sestry. Odpovědi respondentek byly rozčleněny do šesti shluků: návštěvnost MC, služby MC, funkce MC, propagace MC, služby města na Kutnohorsku a SWOT analýza MC. Přepsané otázky rozhovorů s uživatelkami jsou součástí přílohy č. 5.

Základní údaje:

M1 – věk 34, středoškolské vzdělání s maturitou, dvě děti, vdaná, zaměstnaná

M2 – věk 36, vysokoškolské vzdělání, jedno dítě, vdaná, zaměstnaná

M3 – věk 33, vysokoškolské vzdělání, dvě děti, vdaná, rodičovská dovolená

M4 – věk 30, středoškolské vzdělání s maturitou, jedno dítě, vdaná, rodičovská dovolená

M5 – věk 40, středoškolské vzdělání s maturitou, dvě děti, vdaná, rodičovská dovolená

M6 – věk 29, vysokoškolské vzdělání, dvě děti, vdaná, rodičovská dovolená

Návštěvnost MC

Uživatelky M1 a M2 poprvé navštívily mateřské centrum před dvěma roky, důvodem byl kurz angličtiny a možnost hlídání dětí během tohoto kurzu. O MC Kopretina se dozvěděly z letáku v informačním centru v Čáslavi, v kterém byla nabídka kurzu angličtiny. Do centra dochází 1 x týdně, pouze kvůli angličtině. M1 občas využije i možnost hlídání dítěte. Zájem matek a návštěvnost MC Kopretina je dle M1 i M2 dostačující a přiměřený kapacitě prostor centra. M3 se poprvé dozvěděla o MC od známých (nepamatuje si od koho přesně), poprvé navštívila centrum v roce 2009 a důvodem byla zvědavost po poznání nového prostředí pro sebe i syna. Chtěla si popovídat a zároveň najít změnu prostředí pro syna, kde by si pohrál a našel zábavu. M3 sem chodí pravidelně každý pátek, podle ní je návštěvnost dostačující, vzhledem k menšímu prostoru. Kdyby zde bylo více matek s dětmi najednou, nebyl by zde prostor ani pro hru dětí ani klidné povídání matek mezi sebou.

M4 navštívila MC Kopretina poprvé v roce 2009, dozvěděla se o něm od známých a prvním impulzem návštěvy byla nespokojenost s klubem Sluníčko, který existoval při Domě dětí a mládeže v Čáslavi. Do centra chodí dvakrát týdně, navštěvuje zde kurz angličtiny pro začátečníky nebo využívají se synem Klubík, aby si dítě pohrálo s vrstevníky a ona si mohla odpočinout a popovídat. Začít s kurzem angličtiny nebyl její nápad, dovedla jí k tomu příbuzná, M4 však sama uznává, že je to pro ni přínosem, dorozumí se s cizinci ve městě, kvůli práci to nedělá. Nechce na rodičovské dovolené zahálet, a jak říká, chce bystřit smysly. Doma se rozhovor točí stále kolem stejných témat a tady si může povídat i s jinými dospělými. Důvodem první návštěvy bylo to, že chtěla, aby syn přišel mezi vrstevníky, postupně se zapojoval do kolektivu a ona si odpočinula mezi ostatními matkami. Návštěvnost centra je podle ní dostačující, někdy je zde 8 maminek, někdy jen 3, ale přisuzuje to prostorám centra. Vliv na návštěvnost má podle ní i rozhodnutí matek udělat první krok, ona sama centrum poprvé navštívila, když byl synovi 1 rok. Chtěla, aby měl syn jinou aktivitu, než měl doma.

M5 navštívila poprvé MC v roce 2008. O centru se dozvěděla náhodou, z informační cedule na vratech MC. Chodí sem pravidelně jednou týdně na kurz angličtiny. Ten studuje pro svůj osobní rozvoj, nechce zůstat pozadu, když ví, že její děti budou

anglicky umět dobře a chce se umět dorozumět s cizinci. Prvním důvodem návštěvy centra byla však touha zapojit dítě do kolektivu. Návštěvnost centra podle ní není velká, přisuzuje to pohodlnosti matek, které raději chodí po obchodech nebo jsou doma a tím akorát zabíjí čas. Podle ní je však centrum místem pro odreagování matky a vyblbnutí dítěte. Díky MC si může obstarat pochůzky po úřadech a spolehnout se, že se o její dítě zatím v centru postarají.

M6 poprvé navštívila MC v roce 2008, dozvěděla se o něm z Čáslavských novin, protože zde pořádali kurz Týdne opravdových plen, o který se zajímala. Přistěhovala se tenkrát s manželem do Čáslavi a nikoho zde neznala. Chodí sem pravidelně čtyřikrát do měsíce na besedu přednášenou některým z odborníků nebo si jen popovídat. Protože je manžel v práci, vždy sem chodí pouze s dítětem. Podle ní je centrum využívané matkami dostatečně, při besedách je zde až moc maminek s dětmi a jí spíše vyhovuje, když se tu potká tak s jednou až dvěma matkami. Je to přiměřené i prostoru MC. Kdyby chodilo více maminek s dětmi, neslyšely by vlastního slova.

Služby MC

Ze služeb uživatelky M1 a M2 nejvíce využívají angličtinu. Dříve M1 navštěvovala kurzy PC, s kterými nebyla spokojena kvůli lektorce kurzu. Kurzy, které nevyužívají, jsou s tematikou ruční výroby. Důvod je ten, že na takový kurz jim už nezbyvá čas. M3 naopak vzdělávací kurzy jako kurz počítačů nebo cizího jazyka nevyužívá vůbec, ani to neplánuje, protože má již dostatečné vzdělání. MC vnímá jako službu, kde je jí a jejím dětem poskytnut prostor pro hraní a přátelská atmosféra pro povídání. Do budoucna uvažuje o službě hlídání, zatím ji však nevyužila. Občas využije nabídku besed a přednášek s některým z odborníků, kteří MC navštíví. M4 využívá nejvíce ze služeb centra Klubík. Pracovnice jí pohlídají dítě a ona si zatím odpočine v přítomnosti ostatním maminek. Přínosné je to pro ni proto, že se syn osamostatňuje, připravuje se na nástup do mateřské školy a postupně si zvyká být bez matky. Matce to, že si může popovídat i s jinými dospělými posiluje sebevědomí, vidí, jaké starosti mají ostatní maminky, jak se chovají ostatní děti a ví, že není sama, kdo podobné problémy řeší. Tím, že si popovídá s ostatními maminkami a nejen doma se svým mužem ví, že je zbytečné nervovat se nad maličkostmi, a všude je to vlastně stejné. Oceňuje existenci mateřského centra i jako poskytnutí prostoru pro povídání maminek, protože ne každá matka s dítětem má doma prostor pro uvítání dalších maminek s dětmi a klidné povídání. Co se týče služeb centra, M4 nevyužívá kurzy s tematikou rukodělných prací, důvodem je to, že jí to nebaví. M5 ze služeb využívá pouze

angličtinu a hlídání dětí. Díky službám centra se cítí na mateřské dovolené soběstačnější a upevňuje si své ego. Díky hlídání najde čas i na pochůzky po úřadech, kde chybí bezbariérový přístup a s kočárkem by se tam nedostala. Podle M5 by zde mohlo být i poradenství ve finanční oblasti, poradit uživatelkám jak lépe vyjít se svými příjmy a vyhnout se zadlužování. M6 ze služeb MC nejvíce využívá hlídání dětí, je to jediná možnost, jak si něco zařídit. Do centra chodila rok na francouzštinu, kterou se chtěla učit kvůli sobě, ne kvůli práci. Její sestra bydlí ve Francii a tak chtěla umět alespoň nějaké základy, až tam za ní pojede. V MC využívá besedy s odborníky jako „První pomoc“ a další. Něco nového se při tom dozví, ale na besedy už moc nechodí, protože je zde spousta lidí. Jiné kurzy ani služby nevyužívá. Jako důvod uvedla, že vzdělávací kurzy již nepotřebuje, dálkově totiž studuje vysokou školu a rukodělné práce ji nebaví.

Funkce MC

Za nejvyšší přínos MC považují M1 a M2 možnost docházet na kurz angličtiny, která v centru je. Přínos vidí v tom, že mohou skloubit péči o dítě se sebevzděláním. Během výuky zde totiž funguje hlídací koutek, což při jiných kurzech, které se v Čáslavi a okolí pro rodiče nabízí, není. Jediné co M1 a M2 vadí, je rozdělení účastníků kurzu angličtiny do skupin. Podle nich nemají všichni stejnou úroveň znalosti jazyka a to ty pokročilejší brzdí. Obě respondentky zároveň navrhly řešení situace a to zavedení rozřazovacího testu pro zařazení do skupin dle úrovně pokročilosti v kurzu. M1 a M2 uvedly, že hlavní funkci MC pro sebe vidí v možnosti sebevzdělání a snadném dosahu kurzu. Je finančně nenáročný a nemusí řešit hlídání dítěte. Obě se vzdělávají kvůli sobě, anglický jazyk uměly již dříve, ale chtěly se v jazyce zlepšit a nezapomenout ho. Ve svém zaměstnání ani jedna cizí jazyk nevyužívá, ale myslí na budoucnost a možné změny v pracovním životě. Funkci MC pro dítě vidí v zařazení do kolektivu. Dítě se dostane mezi své vrstevníky i jiné dospělé osoby, je v přirozeném kontaktu a je to dobrá příprava před nástupem do mateřské školy. Dítě se naučí komunikovat s vrstevníky, vycházet s nimi a dělit se. Zároveň si děti pohrají a vydají přebytečnou energii. Přínos MC pro obyvatele města shledávají v tom, že město má postaráno o část svých obyvatel. Existence mateřského centra je nejlepší řešení jak uspokojit potřeby maminek. MC je přínosem i pro celou rodinu uživatelek, mají díky centru doma větší klid, nehádají se kvůli maličkostem a panuje zde spokojenost, protože je matka spokojená, když se může realizovat.

Přínosem MC podle M3 je, že se zde může naučit něco nového, chtěla se naučit šít na šicím stroji, vedoucí pracovnice centra jí ochotně nabídla pomoc, individuálně ji šití

naučila a zapůjčila i šicí stroj domů. Přínosem je pro ni ochota pracovníc a možnost seberozvoje. Centrum je pro ni prospěšné tím, že zde má zázemí pro sebe i syny a jistotu, pokud by potřebovala hlídání. Ví, že centrum zde je, a pokud by potřebovala, může se na centrum obrátit. Pro svého staršího syna vidí přínos v tom, že je v prostředí centra postupně připravován na mateřskou školku. Zvyká si zde na kolektiv, jinou autoritu a učí se samostatnosti. Funkci MC pro obyvatele Čáslavi podle ní spočívá v tom, že pokud mají malé dítě, a nemají již možnost dítě umístit do mateřské školky z důvodu plné kapacity, mohou se na centrum obrátit a využít jeho hlídací službu. Od té doby, co navštěvuje MC, našla prostor, kde se může setkávat s ostatními matkami a v klidu si s nimi popovídat, je ráda, že je mezi lidmi. Jinde takový prostor k povídání nad běžnými starostmi není. Vliv má centrum i na její rodinu, babička se některých návštěv centra sama účastní, manžel je v práci a je rád, že si může jeho žena popovídat a není jen mezi čtyřmi zdmi. Rodina se společně účastní i akcí, které centrum pořádá, má to pro ně stmelovací účinek, zažijí něco nového. Například návštěva v zoo, lampionový průvod a další výlety se jim moc líbily.

M4 vidí přínos MC v tom, že tu její syn poslouchá a má zde více podnětů pro svůj vývoj. Význam má i pro ni samotnou. Seznámila se tu s ostatními matkami a našla zde nové kontakty. Od ostatních se zde dozví informace o dění v okolí. Centrum je přínosné i pro sebevzdělávání. Pořádali zde kurz První pomoci dětem, při kterém se naučila jak se zachovat při možném úrazu s dítětem doma. Důležitost existence centra vidí i v tom, že v jeho prostředí lépe poznává potřeby svého syna, co ho opravdu zajímá, jaké má vlastnosti a jak se chová v kolektivu, protože doma se tak neprojeví. M4 je více díky centru soběstačná a více si zde odpočine než doma. Může se zde sebevzdělávat, jak prostřednictvím besed s odborníky, tak prostřednictvím kurzů jazyka. Je pro ni důležité, že nabídka služeb je zde finančně dostupná. Další přínosy MC pro syna jsou podle ní ve vývoji jeho motoriky, díky hračkám, které doma nemají. Dříve byl syn zdrženlivější a díky kolektivu v MC už se tak nebojí. Přínosné je podle M4 i pro obyvatele města. Obyvatelé jako rodiny s dětmi, mohou využívat službu centra jako je vyzvedávání dětí ze škol a družin a jejich doprovod přes město do DDM na některý z kroužků, nebo služba hlídání, může i pracujícím rodičům usnadnit situaci, pokud nemají, kdo by jim dítě pohlídal. Obyvatelé města mají zájem i o akce, pořádané centrem. To, že M4 může MC navštěvovat, změnilo její dosavadní prožívání dne, nemusí jen sedět doma. Přináší jí to poznání, odreagování, pozitivní přístup rodiny i ostatních pracovníc a uživatelů centra. Ví, že není ve svých problémech sama, může reflektovat své problémy v porovnání s ostatními. Kdyby MC v Čáslavi nebylo, cítila by se osamocená, musela by řešit složitost s dopravou do

vedlejšího města. Její rodina vnímá MC také jako přínosnou službu. Matka je doma klidnější, vypovídá se mezi ostatními matkami a doma není tak nervózní. Její manžel MC již také navštívil, sám by sem ale s dítětem nešel, není rád středem pozornosti a vadí mu nepřítomnost ostatních mužů. Rodina se společně účastní akcí centra. M4 uvedla, že pokud by se nemohla vrátit na své původní pracovní místo, může jí MC ulehčit i návrat do profesního života. Ví, že zde může navštívit kurz počítačů, zatím však počítá se svou původní prací, kde počítače ani cizí jazyk nevyužije. Díky centru se však nebojí návratu do práce a možného hledání nového pracovního místa. V MC se dozví i od ostatních maminek o volných pracovních místech v okolí, nebo může využít hlídání dítěte, až bude v práci, a nikdo z rodiny nebude moci dítě pohlídat. Kdyby zde centrum nebylo, měla by situaci ztíženou.

M5 vidí funkce mateřského centra jako přínos nejen pro sebe, ale i pro své děti. Děti jsou v kolektivu, ona si zatím odpočine, během jejich hraní. MC podle ní pomáhá klientkám při péči o dítě, odreagování matky, která si zde může popovídat o problémech ve vývoji dítěte, problémech v partnerském soužití ve směru matka a rodina. Pro matku je to důležité tím, že ví, že ve svých starostech není sama. M5 uvedla, že MC je důležité proto, aby neztrácela kontakt s okolním životem, aby měla pocit, že je potřebná pro život, usnadňuje jí návrat do zaměstnání, podporuje její ego. Princip mateřského centra vidí také v tom, že podporuje matku při řešení složité situace, v které matka může být. Pomáhá, když matka potřebuje podpořit, slyšet radu i od někoho, kdo není odborník, prostě vyslechnout. V mateřském centru jsou několikanásobné matky, které mají mnoho zkušeností v partnerství i s dětmi. Podle ní je dobré, že sem dochází i odborníci z řad výživy, je to důležité pro matky, aby porozuměly správné stravě, a našli kompromis mezi výrobky, které jim trh nabízí. MC jim zprostředkovalo i návštěvu zdravotníka, který je naučil jak dát první pomoc v případě úrazu. To by se jinde matka nedozvěděla. Její děti se zde naučí, jak se chovat v kolektivu, naučí se dělit o hračky. Pro děti je zde volný prostor pro hraní a vynikající atmosféra, je to na nich vidět jakou mají radost. Centrum působí i na veřejnost. Občané města i z okolních vesnic se účastní akcí, které centrum pořádá. Podle M5 centrum není jen pro matky, třeba senioři mohou navštěvovat kurzy PC. Během veřejných akcí kdy na sebe centrum upozorňuje, se mohou objevit i možní sponzoři. Díky centru našla matka i její děti nové kamarády, jsou spokojenější, děti se sem těší, ví, co je zde čeká. Kdyby centrum zaniklo, byla by to pro ni katastrofa. Má zde jistotu, že pokud by potřebovala hlídání, nebo chtěla navštěvovat nějaký kurz, může se sem obrátit. Mají zde svůj prostor, kde si mohou děti vyhrát a ona popovídat, i když je venku špatné počasí. Co

se týče rodiny, shledává respondentka také pozitivní přínos centra. Partner vidí, že je klidnější, také že se děti vybilý, když si tu hrály a doma pak tak nezlobí. Je to kolikrát velký stres a zodpovědnost mít děti. Babičky to vnímají tak, že se v centru snaží děti zapojit do kolektivu a rozvíjet jejich psycho-motorický vývoj. U svého dítěte také pozoruje změny jen k lepšímu. Umí se podělit o hračku a pomoci mladšímu, je podporována jeho trpělivost, uvědomuje si, že není samo. Naučilo se brát ohledy na ostatní, zapojovat se do kolektivní hry a týmového hraní. Co se týče návratu do profesního života, centrum v tomto může maminkám hodně pomoci. Ona si zde upevňuje ego, díky povídání s maminkami se dozví informace z okolí, kde je třeba teď volné místo. Návrat do profesního života by ale zvládla stejně dobře i bez centra, nebojí se nikoho oslovit a ví kam se obrátit, až si bude hledat práci.

Pro M6 má centrum hlavně sociální funkci. Rozumí si tu s pracovníci centra a je ráda, že si spolu mohou popovídat. Není to tak, že by si sem chodily s dítětem jen hrát. Když se sem přestěhovala s manželem, nikoho tu neznala, a v pracovníci centra našla kamarádku. Teď do MC chodí hlavně proto, abych si popovídala. MC je pro ni důležité, protože zde má zázemí. Nikoho ve městě dřív neznala a v centru poznala spoustu maminek, a dozvěděla se něco nového. Využívá MC i jako službu s hlídáním, ale velký význam to má určitě pro ty matky, které v okolí nikoho neznají a byly by jinak doma v izolaci. Díky centru se seznámí, přijdou mezi lidi, kde si mohou popovídat a nemusí jen sedět samy s dítětem doma a čekat, až se vrátí manžel domů. Tady se mohou vypovídat. Pro ni je v MC důležité zázemí ve městě. Pokud jdou s dítětem do města, mají to k domovu daleko a mateřské centrum je hned vedle náměstí. Když jsou ve městě a je špatné počasí, mají kam jít. Děti tu jsou v kolektivu a v jiném prostředí než doma. Nemyslí si, že by díky centru byla více sebevědomá a soběstačná, ale je to pro ni snazší být tady s dětmi a nebyť doma s nimi sama, protože díky centru ví, že jsou na tom lidé podobně jako ona. Má zde zázemí, i co se týče potřeby přebalit a nakojit dítě. Mají zde prostor, přebalovací pult a jsou zde přátelští. Pro dítě je přínosné, že je v jiném prostředí, děti se navzájem rozptylují a mají jiný objekt zájmu než jen sebe. Pro obyvatele města podle M6 asi tolik prospěšné není, ale mohou se účastnit akcí jako například na Sv. Martina, kdy byl lampionový průvod. Na podobných akcích je vždy hodně lidí a díky nim se pak lidé dozví, že mateřské centrum vůbec existuje. Pro M6 se od té doby co centru navštěvuje, změnilo to, že zde má pocit sounáležitosti s ostatními a pocit zázemí, kde je přátelská atmosféra. Je dobré, že zde může děti nechat na hlídání, a nemusím se bát. Ví, že je o ně dobře postaráno, dokonce si je i jistější, než kdyby děti nechala na hlídání u tchýně. Tady se dětem opravdu věnují,

hrají si s nimi a ona si zde může popovídat. Kdyby centrum nebylo, bylo by to pro ni kritické. Je zvyklá že si zde může popovídat a děti pohrát. Co se týče rodiny, partner na to, že do centra s dětmi chodí, nijak nereaguje. Pro něj se změnilo jen to, že ona má lepší náladu, je po návštěvách centra vypovídána, klidnější a není pro partnera tak protivná. Přináší jim to do domova větší klid. Partner je prý rád, že to všechno nemusí poslouchat doma. Návrat do profesního života M6 centrum nijak neulehčuje. Její pracovní pozice je z úplně jiného prostředí a pohybují se tam jiné typy lidí. Centrum na její návrat do práce nemá vliv, návrat zvládne stejně dobře jako bez mateřského centra.

Prostor centra a jeho umístění

Umístění budovy ve městě je podle M1 a M2 dobré. Je v centru města, blízko náměstí což může být dobré pro propagaci centra, dostane se lidem více do povědomí, když často chodí kolem. M3 uvedla, že pokud by se v centru sešlo více jak 5 dětí, bylo by v centru už přeplněno, proto jí vyhovuje současný stav, kdy maminek s dětmi chodí jen pár. Líbí se jí vybavení herny, je zde dostatek hraček, knížek, mohou si zde pouštět hudbu. M4 vnímá prostor MC jako malý, zlepšila by zde výmalbu místnosti, aby zde bylo více veselejších barev. Podle M5 je nedostatek centra rovněž v malém prostoru, ale chápe, že vše závisí na financích. Stejně tak i M6 vidí umístění budovy ve městě jako dobré, prostory jsou zde ale malé, a není spokojená se schody v herně centra, které se jí zdají nepraktické. Podle ní by zde měla být ještě jedna místnost, aby zde byl oddělen prostor na besedy pro uživatelky a prostor pro děti na hraní, aby se vzájemně nerušily.

Propagace MC

Respondentky M1 a M2 uvedly, že vědí, kde se o programu MC informovat. Letáky s akcemi na celý měsíc mají na chodbě centra na nástěnce. Kdo chce, ten si to zjistí. Slabší je podle nich prezentace na internetu. Pravidelně jsou letáky i v Informačním centru na náměstí v Čáslavi. Na základní škole se dozvěděli od učitelky i o možnosti převádění dětí ze školy do umělecké školy přes město pracovníci mateřského centra, mají tam o tom i informační leták. Leták je i v nemocnici v Čáslavi na dětském oddělení. Jediné, co by vytkly je propagace na internetu a na vesnicích. Mají osobní zkušenost s matkami z okolních vesnic, které o existenci centra vůbec nevědí. M3 je s propagací centra spokojená, nic by neměnila, když potřebuje, domluví se s pracovníci centra i po telefonu. Pokud se chce dozvědět něco nového o programu, podívá se na webové stránky MC. M4 vnímá propagaci centra jako dostačující, pravidelně zde dostává leták s programem na další měsíc, nebo jí to i pracovnice centra sdělí při návštěvách v centru. Ví

o plakátech zveřejněných v Informačním centru v Čáslavi, a sílu propagace shledává v tom, že si to mezi sebou řeknou samy maminky. M5 považuje propagaci také za dostačující. Vidí letáky v MC, inzeráty v Čáslavských novinách, na internetu, na vývěsce v centru. Podle ní se o centru v Čáslavi ví dost. Nejlepší reklama je ta ústní, kdy si informace maminky sdělí mezi sebou. Propagace je dle M6 dostačující, kdo chce vědět nový program, ten se ho dozví z letáků, z internetu nebo z novin. Ona sama by zlepšila propagaci centra v čekárnách dětských lékařů, jsou zde i několik měsíců staré letáky a lepší přehlednost stránek MC na internetu.

Služby na Kutnohorsku (Čáslavsku)

Ohledně služeb na Kutnohorsku M1 a M2 uvedly, že pro úplně malé děti je mateřské centrum na Kutnohorsku asi jediná služba. Pro ty starší je zde Dům dětí a mládeže (dále DDM), kde je spousta kroužků, ale pro ty nejmenší jen MC. V DDM byl klub s názvem Sluníčko pro rodiče s malými dětmi, nebyla zde však spokojenost. Rodičům s malými dětmi se tam moc nevěnovali, otevřeli jen tělocvičnu s hračkami. M3 uvedla, že protože bydlí přímo v Čáslavi, ví hlavně o službách přímo ve městě, ale ví i o existenci Rodinného centra Špalíček v Kutné Hoře. V Kutné Hoře a v Čáslavi je to podle ní s nabídkou služeb dobré, když matky chtějí tyto služby pro rodiče a děti využít, mohou. Situace v Čáslavi jí vyhovuje. Kromě mateřského centra je zde také Sokol, kde probíhá cvičení pro děti každé pondělí od 16h. Je to zaměřeno pro děti od 1 roku do 6 let. Dále je zde hudební školička Yamaha v Čáslavi, to je přímo v budově, kde bydlí. Děti jsou rozděleny do pěti skupin. Se synem navštěvují jak cvičení v Sokole tak hudební školičku Yamaha. Špatná situace je s kapacitou v mateřských školách, ale to zatím neřeší, protože je na rodičovské dovolené. Podle M4 jsou služby na Kutnohorsku dostačující. S dítětem využívaly kurz plavání, ví i o cvičení pro předškolní děti v Sokole v Čáslavi. Podle ní, se město snaží, v areálu Vodranty v Čáslavi, nabízí řadu sportovních možností, město pořádá i dětský den. Podle M5 na Kutnohorsku schází místa v mateřských školách. Své starší dítě musela jeden rok dokonce vozit do školky do vedlejší vesnice. Chybu chápe v přístupu státu. Stát by se měl postarat o daňové poplatníky, pomáhat jim s jejich rozvojem, nabízet kroužky. Když stát nepomáhá, rodiče pak řeší jen starosti, jak vydělat peníze a toto chování rodičů se pak odráží i na dětech. Rodina podle ní potřebuje i podporu státu.

Mateřské centrum by mohlo tuto mezeru zaplnit, ale nemá dost financí. Podle ní je potřeba, aby se o matkách více vědělo, pomoci jim mohou petice, sociální sítě a tlak médií. Jedna matka podle ní nic nevyřeší. Je to vše o přístupu. Podle M6 jedinou službou pro

rodiče a děti, kterou na Kutnohorsku ona využívá je mateřské centrum Kopretina. Jako rodina s dětmi zatím nic jiného nevyužívá. Je to tím, že nemá ráda organizované věci a ranní vstávání. O žádné jiné služby v Čáslavi se nezajímala, ví ještě o cvičení pro děti v Sokole, to však nevyužívá kvůli organizovanosti.

SWOT analýza

Silné stránky MC:	Slabé stránky MC:
Zařazení matek do společnosti, vstřícnost k dětem, přátelský personál, odbourávání strachu dětí z kolektivu, hlídací služba, nabídka kurzů, místo kontaktu, předávání informací mezi klientkami MC	Malý prostor, není zde zahrada
Příležitosti MC:	Hrozby MC:
Rozšíření nabídky vzdělávacích kurzů, zavedení kurzů do odpoledních hodin pro pracující matky, pořádání dětského kina nebo promítání pro děti, hlídání dětí, pro něž nebylo místo v mateřské škole, zavést finanční poradenství a kontakt s úřadem práce, přítomnost psychologa, velké množství matek s malými dětmi v Čáslavi	Finance a s tím spojené ukončení činnosti, vznik jiného mateřského centra v Čáslavi, malá návštěvnost, nepřiznání dotací

Tabulka 1 SWOT analýza rozhovorů s uživatelkami MC

7.3 Shrnutí rozhovorů s uživatelkami Mateřského centra Kopretina v Čáslavi

Návštěvnost MC

Respondentky shodně uvedly, že návštěvnost centra je nižší, ale přesto dostačující. Vzhledem k menším prostorům centra jim vyhovuje, že se zde schází méně matek, mají pak větší rozhled na své děti a mohou si lépe mezi sebou popovídat. O MC Kopretina se dozvěděly každá rozdílným způsobem, nejčastěji uvedly, že o centru vědí od známých, nebo z tisku. Jako důvod návštěvy centra jeho uživatelky shodně uváděly potřebu, začlenit své dítě do kolektivu, tím ho připravit na nástup do mateřské školy, jejich vlastní potřebu si odpočinout a popovídat si i s jinými matkami a dospělými než doma. Všech 6 respondentek navštěvuje MC pravidelně, alespoň čtyřikrát do měsíce.

Služby MC

Jako nejvyužívanější službu, kterou MC Kopretina nabízí, respondentky zvolily hlídací koutek, který má přínos jak pro ně samotné tak pro jejich děti. Uživatelky MC si díky službě hlídání zařídí potřebné věci nebo pochůzky po úřadech a děti se dostávají do kolektivu, učí se vycházet s vrstevníky, vnímat jinou autoritu než jsou jejich rodiče a zároveň si pohrát. Pět z dotázaných matek využívá kurzy cizích jazyků, které jsou v centru

finančně výhodné. Jako důvod uvádí nejen seberozvíjení, ale i zvyšování vlastního ego se znalostí něčeho nového a potřebu jazyka, aby byly schopné dorozumět se s cizinci a necítily se díky neznalosti odstrčené a nevyužité. Malý zájem mají o kurzy a činnosti zaměřené na rukodělné práce. Na tento druh činnosti jim již nezbývá čas, nebo je to nebaví. Důležitá je pro ně i nabídka besed a přednášek s odborníky, nejvíce si cenní kurzu První pomoci, díky němuž se cítí jistější v případě, že by se stal jejich dítěti doma úraz.

Funkce MC

Respondentky shodně uváděly, že centrum pro ně má funkci relaxační, sociální a vzdělávací. V centru získají prostor pro odpočinek, povídání mezi sebou, mohou se zde vzdělávat v oblasti cizích jazyků i počítačů a dozvědět se důležité rady jak poskytnout první pomoc. Díky centru mohou skloubit péči o dítě se vzděláním. Naleznou zde nové kontakty a získají zde pocit porozumění a klidu, při vypovídání se ze svých starostí. Pozorují zde vývoj ostatních dětí, který mezi sebou mohou prodiskutovat. Centrum jim dává jistotu v tom, že zde naleznou vždy dveře otevřené a mají zde své zázemí. Funkce MC je socializační, dítě je zařazeno do kolektivu mezi vrstevníky i dospělé, je s nimi v přirozeném kontaktu a učí se s nimi komunikovat a dělit se. Během hry, vydávají přebytečnou energii, učí se samostatnosti, toleranci a týmové hře. Pro dítě je v centru spousta podnětů pro jeho vývoj. Díky hračkám rozvíjí i svou motoriku. Klientky MC zase díky přátelskému prostředí získávají nové kontakty, které dále využívají. Další funkce centra je funkce zdravé rodiny. Matka se zde vypovídá, doma je pak klidnější a nevznikají pak hádky kvůli maličkostem. Pokud se matka realizuje je spokojená a tím je spokojená i její rodina. Díky akcím které centrum pořádá, se může celá rodina stmelovat, pokud se těchto akcí účastní. Další funkcí MC je informační funkce. Uživatelky MC si zde vyměňují informace, co se týče volných pracovních míst v okolí, realizují zde laické poradenství v rodinných i soukromých problémech, předávají si novinky a informace o událostech ze svého okolí. Neměně důležitou funkcí centra je ta poznávací. Díky přítomnosti jiných dětí a matek, vidí své dítě v jiných situacích než doma, poznávají lépe samy sebe a srovnávají své každodenní starosti mezi sebou. Získají zde i nápady jak naplňovat svůj volný čas. Centrum je pro jeho klientky důležité i jako příprava na návrat do profesního života. Upevňují si zde své ego a mají možnost zlepšit svou kvalifikaci díky kurzům, které centrum nabízí. Mezi další funkce lze zařadit funkce potřebnosti a podpory. Uživatelka MC má díky kolektivu pocit, že je potřebná pro život a neztrácí kontakt s okolním světem. Centrum má funkci podpory v tom, že pracovnice i uživatelky se navzájem vyslechnou a podpoří při řešení složité situace.

Propagace MC

Všechny klientky MC shodně uvedly, že propagaci centra vidí jako uspokojující. Pokud chtějí, ví, kde a jak se o programu dozvědět. Letáky o programech na celý měsíc i plakáty s akcemi jsou zveřejněné v chodbě před MC Kopretina, na webových stránkách Oblastní charity Kutná Hora, v Informačním centru v Čáslavi a v Čáslavských novinách. Nejlepší reklama je dle respondentek ta ústní. Při návštěvách pracovnice samy uživatelkám MC sdělí, jaký program je na blízkou dobu naplánován, nebo si informace mezi sebou vymění uživatelky samy. Nedostatek v propagaci vidí v nepřehlednosti webových stránek a nedostatečné propagaci centra na vesnicích. Klientky MC se s pracovníci domlouvají i přes telefon, kdy potvrzují svou účast nebo ruší dohodnutý termín návštěvy.

Služby na Kutnohorsku

Jako nejvýraznější službu pro rodiče s dětmi vnímají respondentky právě Mateřské centrum Kopretina v Čáslavi. Město Čáslav se podle nich o rodiče s dětmi stará dobře, je zde několik dětských hřišť, Dům dětí a mládeže v Čáslavi (dále jen DDM), který nabízí řadu kroužků pro školní děti a klub Sluníčko při DDM. S tím však uživatelky MC spokojené nebyly, jednalo se spíše o tělocvičnu s hračkami než o prostor k přátelskému popovídání. Jedna z respondentek uvedla, že ví o existenci Rodinného centra Špalíček v Kutné Hoře, to však nevyužívá, protože bydlí v Čáslavi. Mezi oblíbené služby patří hudební školička YAMAHA v Čáslavi, kde se mohou děti hudebně realizovat, dále cvičení pro děti od 1 roku do 6 let v Sokole v Čáslavi, kam s nimi chodí cvičit i jejich maminky. Nedostatek vidí uživatelky MC v kapacitě mateřských škol v Čáslavi, nechtějí děti vozit do školek až do okolních vesnic.

SWOT ANALÝZA

Uživatelky MC prostřednictvím swot analýzy vyjádřily, že vidí existenci mateřského centra i do budoucna a jediné, co by je mohlo ohrozit je nedostatek financí nebo vznik jiného a lepšího mateřského centra v Čáslavi. Jeho možnost budoucí činnosti vyjádřily tím, že vidí, v čem by se mohlo zlepšit. Rozšířit nabídku kurzů i do odpoledních hodin pro rodiče, kteří jsou jinak v ranních hodinách v práci nebo zprostředkovávat rodičům bližší kontakt s institucemi, jako je úřad práce nebo finanční poradenství, které by jim napomohlo v nepříznivých situacích. Silnými stránkami respondentky vyjádřily, proč zachovávají přízeň centru. Je to díky zařazení matek do společnosti, vstřícnosti k dětem, přátelské atmosféře a možnostmi získávat informace a sebezodvítet se.

7.4 Rozhovory s pracovníci Mateřského centra Kopretina v Čáslavi

Rozhovory s pracovníci Mateřského centra Kopretina v Čáslavi byly uskutečňovány ve dnech 8. 11. 2010 a 15. 11. 2010 v prostorách centra. MC Kopretina provozují tři pracovníci, dále označované jako P1, P2 a P3. Během rozhovorů byly uskutečněny ručně psané poznámky, které jsou následně shrnuty do čtyř shluků: návštěvnost v MC Kopretina, funkce MC, propagace MC a služby s financemi MC. Otázky pro pracovníce MC Kopretina jsou součástí přílohy č. 6.

Základní údaje:

P1 - Asistentka v mateřském centru, hlavní pracovní poměr od 10. 5. 2010. Od 1. 11. 2010 je zaměstnankyní Biskupství Hradec Králové. Nabídku pracovat v centru dostala přímo od vedoucí MC, navštěvovala ho z počátku jako uživatelka se svým synem. Nevede zde žádné kurzy. Náplní jejího pracovního dne je hlídání dětí a úklid centra.

P2 - Asistentka v mateřském centru, práce na částečný úvazek. Je zaměstnankyní Oblastní charity Kutná Hora. V MC Kopretina pracuje skoro dva roky. Zprvu MC navštěvovala kvůli kurzům anglického jazyka, dceru brala sebou, poté dostala nabídku práce asistentky. Nevede zde žádné kurzy. Náplní jejího pracovního dne je hlídání dětí, nabídka pestrého programu pro maminky a děti, úklid centra.

P3 – Vedoucí střediska MC Kopretina. Je zaměstnankyní Oblastní charity Kutná Hora od roku 2005. Od roku 2006 pracuje jako vedoucí střediska MC Kopretina. Náplní jejího pracovního dne jsou: ruční práce, kontakt s matkami, propagace centra, vymýšlení aktivit a hlavně dotahování aktivit do konce. Shánění peněz, vymýšlení náplně práce pro jednotlivé lidi, projekty, vyúčtování. Dále píše žádosti o dotace.

Návštěvnost v MC

Podle P1 by mohl být zájem rodičů o centrum větší, ale dříve byla návštěvnost nižší než je v současné době. Nynější zvýšení návštěvnosti přisuzuje ústní propagaci centra maminek mezi sebou a tomu, že v Čáslavi žádná podobná služba pro maminky a děti není. Podle P2 je míra návštěvnosti ve vlnách, někdy je zájem větší, jindy nižší. Přisuzuje to generacím maminek, některé o podobné služby zájem mají, jiné ne. P3 uvedla, že návštěvnost je vysoká hlavně v době přednášek, zato během rukodělných kurzů je návštěvnost menší. Maminky na mateřské dovolené ztrácí pojem o čase a stane se, že zapomenou přijít, i když účast původně slíbily. Největší zájem ze strany maminek je o služby kurzu anglického jazyka a výuku hry na flétnu pro děti. Dále maminky hodně

užívají Klubík, tj. hlídání dětí bez přítomnosti rodičů. Naopak nejmenší zájem a tím i nejmenší návštěvnost v centru je v době, kdy je na programu tvoření pro děti, to je každé pondělí ráno. Neví čím si nezájem vysvětlit. P2 uvedla, že malý zájem o tvoření pro matky, přisuzuje k názoru, že kurz a materiál je pro matky drahý a dále vzrůstu konzumní společnosti, kdy si výrobky matky raději samy koupí než vytvoří. S tímto souhlasí i P3, dle ní je v dnešní době degradace ruční práce, lidé si výrobky raději koupí a tyto kurzy v centru příliš nevyužívají.

Funkce MC

Podle pracovnice P1 je cílem mateřského centra spokojenost rodičů a schopnost nabízet služby tak, aby vyhověly všem rodičům, které centrum navštěvují. P2 vidí cíl MC ve schopnosti nabízet volný a svobodný prostor všem zájemcům, kteří se zde mohou realizovat a přinášet nové nápady. Správně by podle ní mělo mít centrum název rodinné, protože jejich cílem je i to, aby se rodina přes ně sdružovala a něco společně podnikala. Pořádají pro rodiny i různé výlety například do zoo, nebo na zámek. P3 jako cíl MC považuje vytváření zázemí pro matky a rodiny a uspokojování poptávky po službách. Cílem je vytvářet v centru příjemnou atmosféru, kde si mohou maminky popovídat a odpočinout a navzájem komunikovat.

Na principu sounáležitosti a solidarity pracují dle P1 tím, že se snaží vyhovět požadavkům matek, i když to zrovna není v souladu s jejich naplánovaným programem. Povídají si o denních problémech, o dětech, a navzájem si vyměňují zkušenosti. Podle P2 vyjadřují pocit sounáležitosti a solidarity komunikací. Usilují o to, aby zde všichni komunikovali bez bariér a předsudků. Pokud řeší maminka nějaký svůj problém, řekne jí na to každá svůj názor, jsou třeba jediné, komu se ona může svěřit, když nemůže doma manželovi a kamarádce má daleko. Kolikrát jí pomůže jen to, že se může vypovídat a svěřit se. Dle P3 rovněž pracují na principu sounáležitosti otevřenou komunikací. Klientky MC zde řeknou své problémy, vyjádří svou bolest a sdělená bolest je už poloviční a jim se uleví.

P1 vidí prospěch MC pro uživatelky hlavně v tom, že sem mohou dát děti na hlídání a mezitím si zařídit potřebné věci. Dále jsou klientky MC zbaveny strachu o děti, při jejich docházení přes město na kroužky do DDM. Pracovnice centra děti doprovodí, aby se jim po cestě nic nestalo. Další výhodou v MC je pro uživatelky to, že tu jsou v kolektivu a mohou se zde vzdělávat a získávat nové informace díky besedám s odborníky, které hodně navštěvují. Dle P2 je funkcí MC pro jeho klientky hlavně primární prevence, aby u nich

nedošlo k sociální exkluzi, protože to pak vede k závislostem na počítačových sítích jako je třeba facebook. Mateřské centrum přispívá ke zdravé rodině. Protože pokud uživatelka nemá ve městě a okolí příbuzné, v MC jí mohou pohlídat dítě, může sem s ní také přijít manžel. Klientka se tu může vymluvit a oni jí mohou poradit, pokud má nějakou starost nebo problém. Podle P3 je hlavní přínos hlavně v tom, že matka netráví čas mezi 4 stěny s dítětem, může jít mezi lidi a zjistit, že ostatní matky mají stejné problémy, které se dají vyřešit podobně.

Tatínkové MC příliš nenavštěvují, P1 nedokáže tedy posoudit, v čem by mohlo být MC prospěšné pro ně. Jejich neúčast přisuzuje tomu, že v provozní době MC jsou tatínkové rodin v zaměstnání. Podle P2 je přínosem pro otce to, že pokud matka v MC ze sebe ventiluje negativní emoce a zjistí, že ostatní maminky mají podobné problémy, přijde pak domů za manželem a není už tak protivná. Má zde takovou psychohygienu, když zjistí, že ve svých starostech není sama. To potom může přinést klid do rodiny a do komunikace s manželem a otcem dětí. Podobně se vyjádřila i pracovnice P3. Prospěch pro otce je v tom, že ho potom z jeho pohledu matka nezatěžuje hloupostmi. Když je matka spokojená, je spokojený i otec a tím se posiluje zdravá rodina, zdravé prostředí a zdravé dítě.

Pro děti je podle P1 centrum přínosné tím, že jsou v kolektivu a rádi se účastní akcí, jako je karneval, kde se vyřádí. P2 shledává pro děti hlavní přínos v postupném začleňování do kolektivu. Hlavně během hlídání dětí bez rodičů. Díky tomu se děti odpoutají od maminky a dokážou pak bez její přítomnosti vydržet. Nezáskají zde žádné negativní zkušenosti a jsou tím připraveni na mateřskou školku. Přínos pro děti vidí P3 hlavně v navazování kontaktů mezi vrstevníky, což jim pomáhá v socializaci a je to pro ně nenásilná cesta dopředu.

Všechny tři pracovnice shledávají přínos MC i vůči své osobě. P1 zde poznává nové matky a jejich děti a získává tím nové zkušenosti. Pro P2 je to hlavně psychohygienu. Po 10 letech na mateřské dovolené, se díky MC mohla postupně socializovat a zapojit mezi lidi a začít postupně pracovní život. Z počátku se toho bála a teď je díky mateřskému centru aktivní. P3 má díky MC pracovní místo. Má pocit seberealizace, nemá striktní náplň práce od – do. Dělá takovou práci podle toho, jak se cítí. Díky práci v centru jí stouplo sebevědomí a je i více ceněná v rodině. Už není jen ten někdo od plotny. Je vnímána i veřejností, má z toho radost, když při akcích ve městě vidí, že se lidé přijdou podívat a účastní se. Ví, že není zbytečná.

MC může být užitečné i ostatním obyvatelům města a okolí. Pracovnice P1 uvedla, že pro zájemce centrum nabízí kurzy pro dospělé – jazyky a výuku počítačů, kterých se mohou účastnit, i pokud nemají děti, nebo jsou již jejich děti dospělé. Tyto kurzy může využívat každý, kdo má zájem. Dále mohou navštěvovat a účastnit se veřejných akcí, které centrum pořádá, jako například lampionový průvod nebo akce na náměstí. Mohou tím obohatit svůj volný čas. S tímto souhlasí i pracovnice P2 a P3. Pracovnice P2 vnímá funkci centra pro obyvatele v tom, že je pro ně prospěšné pocitem jistoty, že tady mateřské centrum je, že ho mohou někomu doporučit, nebo že zaplňuje mezeru v okolí, vzhledem k nedostatečné kapacitě volných míst v mateřských školách. To přináší úlevu nejen pro matku, ale i pro celou její rodinu.

Propagace MC

Program centra a aktuality týkající se činnosti MC Kopretina jsou zveřejňovány na internetu, letáky jsou na chodbě MC a v Informačním centru v Čáslavi. Každý měsíc je zveřejněn nový program. Leták o nově zavedených kurzech flétny a angličtiny pro nejmenší dali také do mateřských škol v Čáslavi. Podle P1 je propagace dostačující. Kdo má zájem, tak si to na internetu najde, zjistí v informačním centru, nebo si to maminky předají mezi sebou. V Čáslavských novinách také každý měsíc vychází program na celý měsíc. Pracovnice P2 sdělila, že vyslechla jeden názor od maminky, že jejich propagace není skoro žádná. Podle P2 je ale dostačující. Vedoucí centra chodí dokonce i mezi lidem na náměstí. Když vidí nějakou maminku s kočárkem, na chvíli je zastaví a zeptá se, jestli o existenci MC vědí a řekne jim něco blíže o mateřském centru, pokud má ta maminka zájem.

Služby a finance

Nabídku služeb podle pracovnice P2 ovlivňuje poptávka uživatelek MC a momentální nápady, co by bylo dobré uskutečnit. Podle P3 to ovlivňuje nejen poptávka, ale také to, že nabízí možnost pohlídat uživatelkám při kurzech děti. O co není zájem, to zruší a něčím nových nahradí. Kurzy vedou hlavně samy uživatelky a studenti se Střední pedagogické školy v Čáslavi. Největším problémem, s kterým se MC setkává, je podle ní nedostatek financí. Musí pořád vyhledávat výzvy od nadací, které bohužel na tuto cílovou skupinu matek s dětmi moc nepřispívají. Problém je také, když vznikne drb, to je pak dobré hodně komunikovat i tak se to ale neočistí úplně. Otevřená komunikace má své plus i minus, právě těmi drby. Další problém je v tom, že MC má sídlo na katolické faře. Lidé sem pak tolik nepřijdou. Mají pocit, že by jim zde vtloukali do hlavy nějaké náboženské

přesvědčení. Co se týče nabídky služeb města pro rodiče s dětmi, myslí si pracovnice P1, že v Čáslavi pro rodiče a malé děti tolik nejsou. Je zde jen MC, Sokol a Dům dětí a mládeže, ale to je už pro školní děti. I kapacita mateřských školek je nedostačující, teď v poslední době je to problém. Nabídka nepokryje poptávku. Dle P2 jsou služby města dostačující, co se týče trávení času rodin s dětmi venku. Jsou zde dětská hřiště, lázně, bazén. Město reagovalo na zájem matek a otevřelo také jesle při jedné mateřské školce. MC Kopretina spolupracuje také s Diakonií v Čáslavi. Například při pořádání charitativního bazaru. Jedna z pracovnic centra jim tam jde vypomoci. Další spolupráce s Diakonií spočívá v tom, že když jde MC žádat město o příspěvek na svou činnost, žádají vždy společně, aby si jich město více všimlo. MC Kopretina je v Síti mateřských center České republiky. Podle P3 je tato spolupráce přínosná hlavně metodologickým vedením. Je to obrovská organizace, která jim pomohla začít, poradila jim, kam se s čím obrátit. Je rozdělena ještě na krajské koordinace, které pomáhají přímo v krajích, radí, jaké aktivity asi začít realizovat. Hodnotí MC a vyšlapují jim cestu na Ministerstvu práce a sociálních věcí, protože jsou s nimi více v kontaktu. Podle P2 je spolupráce přínosná i tím, že je díky Síti mateřských center ČR každé z center více zviditelněno.

SWOT ANALÝZA

Silné stránky MC:	Slabé stránky MC:
Kolektiv, spolehlivost, přizpůsobivost, ochota, pružnost, volnost a prostor pro práci, respekt města, členové Síť MC	Prostory, finanční nesoběstačnost, není sociální služba, úřad ředitele Oblastní charity KH v jiném městě než je MC
Příležitosti MC:	Hrozby MC:
Vyhovět rodičům s návrhy a žádostmi po nových službách, alternativa Domu dětí a mládeže v Čáslavi pro matky a děti, získat fundraisera	Nedostatek financí a nápadů, špatné jméno mezi lidmi, ztráta dobrých vztahů s obcemi

Tabulka 2 SWOT analýza rozhovorů s pracovnicemi MC Kopretina

7.5 Shrnutí rozhovorů s pracovnicemi Mateřského centra Kopretina v Čáslavi

Návštěvnost v MC

Návštěvnost MC Kopretina je nepravidelná v takzvaných vlnách, které ovlivňují zájmy generací uživatelů s malými dětmi a také program MC. Kapacita centra a jeho návštěvnost není plně využívána. Nejvyšší návštěvnost je v době, kdy probíhají v MC besedy s odborníky, kterých se účastní více klientek MC než je obvyklá návštěvnost v běžném denním provozu centra. Naopak nejmenší návštěvnost je v době programu

rukodělných prací, o které uživatelky MC nejeví příliš zájem. Dle pracovníc je význam vlastní výroby mezi dnešní generací matek značně podceňován.

Funkce MC

Podle pracovníc MC je funkcí MC hlavně výsledek spokojené a zdravé rodiny díky činnosti centra. MC zaplňuje mezeru na Kutnohorsku s nabídkou volného a svobodného prostoru pro rodiče s malými dětmi. Jednou z hlavních funkcí je komunikační funkce. Díky ní, získávají uživatelé i provozovatelky nové zkušenosti a informace, možnost relaxace a pocit jistoty, že se mají kde vyprávět. Komunikace je nejdůležitějším prostředkem pracovníc centra na budování solidarity a sounáležitosti mezi nimi a uživateli, kteří centrum navštěvují. Všechny tři provozovatelky MC vidí díky existenci centra prospěch pro jeho uživatele, děti, rodinu, obyvatele Kutnohorska i pro provozovatelky samotné.

Funkci pro uživatelky centra vidí v primární prevenci. Díky možnosti navštěvovat centrum, tak mohou zabránit sociální exkluzi u matek na mateřské a rodičovské dovolené a možným závislostem na počítačových sítích. MC je pro jeho uživatelky určitý prostředek psychohygieny, kde se mohou vyprávět a porovnat svá trápení s ostatními.

Pro děti má MC funkci socializační. Dítě se dostává v prostorách MC do kolektivu s vrstevníky a je to pro něj jakási příprava na mateřskou školu.

Pro provozovatelky je důležitou funkcí MC také postupné začleňování a příprava na profesní život uživatelek MC i jich samotných. V době, kdy byly samy provozovatelky na rodičovské dovolené, jim díky práci pro MC vzrostlo sebevědomí, pocit potřebnosti a seberealizace.

Díky programu a akcím pořádané MC vzniká funkce z jeho činnosti i pro obyvatele Kutnohorska, kteří díky tomu mohou aktivně naplnit svůj volný čas, vzdělávat se při jazykových a počítačových kurzech, které MC nabízí. Získávají také pocit jistoty, že v Čáslavi mateřské centrum je a mohou ho i v případě potřeby doporučit svým příbuzným a známým. Funkcí je i pružnost nabízených služeb, které reagují na potřeby obyvatel Kutnohorska, například při vzniku hlídací služby, když byla nedostatečná kapacita v okolních mateřských školách.

Propagace MC

Propagace MC Kopretina je podle všech třech pracovníc centra dostačující, snaží se přiblížit nový program a aktuální nabídku služeb uživatelům i obyvatelům Kutnohorska s využitím místních novin, informačního centra, webových stránek, zveřejněním letáků a plakátů i ústní formou.

Služby a finance

Nabídka služeb MC je ovlivněna poptávkou jeho uživatelů, finančními možnostmi centra, ale i momentálními nápady provozovatelů. Kurzy vedou samy matky na mateřské či rodičovské dovolené a studenti Střední pedagogické školy v Čáslavi (dále SOŠPg Čáslav). Díky spolupráci MC Kopretina s ředitelem SOŠPg v Čáslavi, získají studenti potřebnou praxi a MC může rozšiřovat nabídku svých služeb. Problémy vidí pracovníci MC v nedostatku financí a umístění centra v budově katolické fary. Město se podle nich stará o rodiče s malými dětmi dobře, hlavně co se týká možností trávení volného času ve venkovních prostorách. MC Kopretina nejvíce spolupracuje s Diakonií v Čáslavi. Tato spolupráce přináší větší zviditelnění MC a růst šancí na získání finančních prostředků od Města Čáslav.

SWOT analýza

Ze SWOT analýzy vyplývá, že pracovníci MC Kopretina vidí možnost v zlepšování svých služeb ve vyslyšení návrhů a žádostí od samotných rodičů. Lze vyvodit, že se potýkají s finančními problémy, které mají za důsledek i prostory, které nejsou přesně dle jejich představ a finanční nesoběstačnost. Změnit by to mohla pomoc fundraisera, kterého by museli vyhledat a získat na jeho práci finanční prostředky. Jsou si vědomi svých hrozeb, kterým se snaží vyhnout svými přednostmi, jako je spolehlivost, přizpůsobivost a otevřená komunikace.

7.6 Rozhovory s pracovníky Městského úřadu Čáslav, oddělení sociálně právní ochrany dětí

Rozhovor s pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) Městského úřadu Čáslav (dále jen MĚÚ Čáslav) byl uskutečněn prostřednictvím elektronických interview, kdy byl čtyřem pracovníkům zaslán formulář s jednadvaceti otevřenými otázkami na jejich pracovní e-mail. Formulář byl všem čtyřem pracovníkům zaslán v prosinci 2010. Odpověděli pouze tři pracovníci. Na konci formuláře byli pracovníci požádáni o vyplnění SWOT analýzy. Zaměstnanci oddělení sociálně právní ochrany dětí, jsou nadále označováni jako S1, S2 a S3. Rozhovory jsou členěny do třech shluků: pracovní činnost, matky na mateřské dovolené a matky s malými dětmi, mateřské centrum. Poslední částí je SWOT analýza. Přepsané otázky elektronického interview s pracovníky OSPOD Městského úřadu v Čáslavi jsou součástí přílohy č. 7.

Základní údaje

S1 – zaměstnaná na pozici referenta odboru vnější vztahů čtyři roky, náplní jejího pracovního dne je vedení spisové dokumentace, kontrola soudních dohledů, šetření v rodinách (důvody – pro účely soudního jednání, na žádost, soudní dohledy, na oznámení, kolizní opatrovnictví při soudních jednáních, svobodné matky, sledované rodiny), pohotovostní služba, zajišťování dětí bez péče či z jiných vážných důvodů - v případě potřeby – předběžná opatření - § 76 a OSŘ, návštěvy dětí v zařízeních jako dětské domovy nebo kojenecké ústavy a podobně. Při své práci se nejčastěji setkává s rozvody, respektive úpravou poměrů k nezletilým dětem a spory s tím spojené. Podle ní je to úspěchaností doby a pracovním vytížením rodičů

S2 – zaměstnán na pozici sociálního kurátora pro mládež dva roky. Náplní jeho práce je sociální šetření v rodině, pohovory s rodiči a dětmi, psaní záznamů, soudní jednání, návštěvy dětí v ústavech. Při své práci se nejčastěji setkává s úpravou poměrů k nezletilým dětem a zvýšení/snížení výživného. Dle jeho názoru je to způsobeno zhoršením mezilidských vztahů, životním stylem, pracovní vytížeností a finančními důvody.

S3 – zaměstnána jako pracovnice sociálně právní ochrany dětí deset let. Náplní její pracovní činnosti je sociální šetření, administrativa, účast na soudních jednáních, návštěvy v ústavních zařízeních, sociálně-právní poradenství a podobně. Nejčastěji se setkává s problematikou rozvodů (rozchodů) rodičů a s tím spojené starosti.

Matky na mateřské dovolené a matky s malými dětmi

Během pracovní činnosti přichází pracovnice S1 do kontaktů s matkami na rodičovské dovolené převážně z důvodu sociálního šetření, pokud se jedná o svobodnou matku, která nemá uvedeného otce dítěte v jeho rodném listě. S ostatními matkami přichází do kontaktu zejména z důvodu pomoci při sepisování návrhu na úpravu poměrů k nezletilému dítěti, kdy následuje poučení další spolupráce s rodinou, tj. šetření v rodině z důvodu nastávajícího soudního jednání a kolizní opatrovnictví při soudním jednání, jehož výsledkem je rozsudek. S3 uvedla, že do kontaktu s matkami na mateřské dovolené přichází nepravidelně, přibližně třikrát do týdne. Důvod jejich spolupráce je také různý. Většinou jde o nahlášení narození dítěte bez určení otcovství, nedostatečné péče o dítě, nebo šetření v rámci soudního jednání. Dle S1 mohou matky na mateřské dovolené trpět pocitem frustrace. Důvodem může být pracovní nasazení otců, kteří musí živit rodinu a tím pádem nemají čas se ženám-matkám a dětem natolik věnovat. Podle ní je úspěchaná a složitá doba, nikdo si nemůže dovolit přijít o práci. Další důvod pocitu osamění matek je

finanční situace. Ne všechny matky si mohou se svými příjmy jako je rodičovský příspěvek dovolit navštěvovat např. kurzy, divadla nebo jiné instituce. Mezi příčiny pocitu osamění matek může být i nedostatek možností hlídání dítěte. Z toho vyplývá, že jsou matky s dítětem většinu času samy a vzniká tzv. „ponorková nemoc“ z nedostatku odpočinku. S výskytem pocitu osamocení a frustrace matek souhlasí i S3, během pracovní činnosti se tím však nezaobírala. Důvody jsou podobné, jako uvedla S1. Nemožnost, aby dítě pohlídala jiná osoba a matka se mohla jít někam do společnosti odreagovat nebo téměř nulová šance získat jen částečný pracovní úvazek a místo v jesličkách pro dítě a dostat se tak mezi lidi. Během své práce se však ani jeden ze tří pracovníků nesetkal s matkou, která by trpěla pocitem osamocení z toho důvodu, že je na mateřské či rodičovské dovolené. V případě, že by se tak stalo, doporučili by jí Mateřské centrum Kopretina v Čáslavi, nebo Středisko rané péče v Kutné Hoře.

Služby pro rodiče s dětmi na Kutnohorsku

Podle S1 jsou nabízené služby pro rodiče s dětmi na Kutnohorsku dostačující, zejména co se týká existence dětských hřišť. Vznikla zde také nová mateřská škola a jesle. Podle ní se město hodně snaží uspokojit potřeby této cílové skupiny. Služba, která zde chybí je nabídka hlídání dětí nebo například kavárna určená pro matky s malými dětmi, kde by měly děti svůj prostor. S2 vnímá nedostatek služeb v malé kapacitě míst v mateřských školách. Silnou stránku služeb města však vidí v dostatečném množství dětských hřišť, působnosti mateřského centra a příjemném prostředí města. S3 uvedla, že služby na Kutnohorsku nejsou dostačující. Přivítala by větší nabídku kapacity v jeslích a více mateřských center. Čáslav má slušné zázemí 4 mateřských škol (i když poptávka stále převyšuje nabídku) a 1 jesliček, 2 velkých dětských hřišť, upravených parků s lavičkami a 1 mateřského centra. V Čáslavi dle ní chybí například „mléčný bar“, kam by si mohli dojít rodiče s malými dětmi, kde by se nekouřilo, nepodával alkohol, bylo tu příjemné posezení, pro děti hračky a podobně. Silnou stránku služeb města naopak vidí v zřizování mateřských škol a v úpravě venkovních prostor města i pro potřeby rodičů s malými dětmi, ale stále je co dohánět.

Funkce mateřského centra

O existenci MC Kopretina se S1 dozvěděla z letáků a internetu a následně z osobní návštěvy. Jiná mateřská centra na Kutnohorsku nezná. Stejně tak S2 o jiných mateřských centrech v okolí nemá povědomí a o MC Kopretina se dozvěděla až ve svém zaměstnání. Během své pracovní činnosti se setkala s někým, kdo mateřské centrum navštěvoval.

Přínosy centra vidí v odbourávání frustrace matek, seberealizování, seznámení se matek mezi sebou, možností komunikace, výměny názorů a zkušeností. MC může také pomoci při odhalení matek a nezletilých dětí ve špatné sociální situaci a následně pomoci těmto rodinám. S2 vnímá jeho přínosy v tom, že zaplňuje svou nabídkou služeb mezeru na trhu, kde jiná podobná služba není. Uživatelům dokáže pomoci řešit jejich problémy, zvednout sebevědomí a sebedůvěru. S3 shledává jeho hlavní přínos ve snadné dostupnosti pro rodiče v Čáslavi a pokud je mateřské centrum dobře vedeno, může být přínosem v oblasti krátkodobého hlídání dětí (zejména u rodičů samoživitelů), možnosti setkání s rodiči dětí stejného věku a stejného životního období se podobnými starostmi a v neposlední řadě prostřednictvím přednášek se dozvědět nové, zajímavé věci. Jako přínos MC samotným pracovníkům OSPOD vidí v příležitosti užší oboustranné spolupráce – např. společné přednášky či počáteční upozorňování na nevhodné chování některých rodičů k dětem a zpětná vazba.

Jako nedostatek MC vnímá S1 v jeho malé návštěvnosti. Stejně tak S3 vidí jeho slabiny v tom, že rodiče mají pocit, že je MC Kopretina příliš nábožensky založené (např. velký kříž na zdi) a to většině rodičů nevyhovuje. Časem se také přednášky „okoukají“ protože, dle mínění S3 (informace má od samotných rodičů), se stále opakují tytéž a to vede ke snižování návštěvnosti. MC by S1 doporučila matkám, které řeší problémy s hlídáním dítěte, stejně tak i S3, která vidí jeho výhody v krátkodobém hlídání dětí jako možnost matek zařídit si potřebné věci například na úřadě. Podle S1 a S3 by se centrum mohlo více rozvíjet v propagaci centra, nabízet více akcí a kurzů či zajímavých besed s odborníky.

SWOT analýza

Silné stránky MC:	Slabé stránky MC:
kurzy, přednášky, hlídací služba, různé akce pro matky s dětmi, dostupnost	malá propagace MC, neviditelnost a sklon k vtahování víry do centra
Příležitosti MC:	Hrozby MC:
Rozšíření služeb	Ukončení činnosti, při současném vedení hrozí zánik

Tabulka 3 SWOT analýza rozhovorů s pracovníky OSPOD MĚÚ Čáslav

7.7 Shrnutí rozhovorů s pracovníky OSPOD Městského úřadu Čáslav

Matky na mateřské dovolené a matky s malými dětmi

Podle pracovníků OSPOD mohou matky během mateřské či rodičovské dovolené trpět pocitem frustrace. Během pracovní činnosti se s tím však ani jeden ze tří pracovníků nesetkal, je to pouze jejich osobní dojem. Příčinou podle nich může být například nemožnost krátkodobého hlídání dítěte, kdy pak matky tráví čas mimo společenské dění a mají nedostatek odpočinku. Za další důvody považují nedostatek finančních prostředků a velké pracovní nasazení otců mimo společný domov.

Služby pro rodiče s dětmi na Kutnohorsku

Co se týká vybavenosti města dětskými hřišti a klidným prostředím, je na dostačující úrovni. Nedostatky však pracovníci OSPOD vnímají v kapacitě mateřských škol. Vidí však snahu města, které nechalo z tohoto důvodu otevřít další mateřskou školu a jesle. Poptávku to prý však stále nepokrývá.

Funkce mateřského centra

Pracovníci MĚÚ Čáslav OSPOD vidí přínosy MC v odbourávání frustrace matek, jejich možnosti pro seberealizování, získávání nových kontaktů, možnosti komunikace mezi matkami a získávání nových informací a zkušeností. Jeho funkce může podle nich být i relaxační, pokud MC nabízí možnost krátkodobého hlídání dětí. Důležitost MC vidí do budoucna ve funkci preventivní proti nepříznivým situacím v rodině. V případě podezření pracovníků MC je možná spolupráce s orgány sociálně právní ochrany dětí.

SWOT analýza

Ze SWOT analýzy pracovníků OSPOD lze vyvodit, že vnímají budoucnost mateřského centra, pokud by změnil styl vedení. Jeho příležitosti a tím i možnost dále v budoucnu existovat je dle jejich názoru v rozšíření služeb centra, udržení snadné dostupnosti, zlepšení propagace a zabránění pocitu vtahování víry do mateřského centra.

ZÁVĚR

Při porovnání postojů na funkci mateřského centra mezi třemi skupinami respondentů vyšlo najevo, že jejich dojmy o užitečnosti a o přínosech centra jsou velmi podobné. Uživatelky MC shodně uváděly, že centrum pro ně má funkci relaxační, sociální, informační a vzdělávací. V centru získají prostor pro odpočinek, povídání, učení se novým věcem (jazyk, počítače, rukodělné práce apod.), naleznou zde nové kontakty. Jejich děti se dostávají do přirozeného kontaktu s vrstevníky, osamostatňují se a učí se toleranci. Mají zde pocit porozumění. Díky vypovídání se ze svých starostí, přenesla matka klid i do rodinného prostředí, jehož důsledkem je zdravá a spokojená rodina. Co se týče přípravy na profesní život po rodičovské dovolené, klientky MC si zde vyměňují informace o volných pracovních místech v okolí, navštěvují jazykové kurzy. Růst sebevědomí a přínos díky mateřskému centru pro následný návrat do pracovního procesu si však příliš neuvědomují. V mateřském centru si své ego spíše upevňují. Je však otázkou, zda si respondentky opravdu uvědomují, na jaké úrovni by byl jejich postoj a sebevědomí i bez existence mateřského centra. Toto by stálo za provedení srovnávacího výzkumu i mezi matkami, které mateřské centrum nevyužívají a rovněž je čeká návrat do profesního života.

Shodně shledávají funkce MC i pracovnice centra. Podle pracovnic je funkcí MC hlavně činnost pro výsledek spokojené a zdravé rodiny. Nabízí volnočasové aktivity a možnost aktivně a smysluplně trávit volný čas nejen pro uživatele centra, ale i pro obyvatele Čáslavi a okolí. Rovněž uvedly, že jeho funkce jsou relaxační, socializační, informativní při získávání nových kontaktů a informací z okolí a komunikační funkce pro budování sounáležitosti mezi nimi a uživateli centra. Důležitá je funkce primární prevence před sociální exkluzí a možným závislostem na počítačových sítích. Co se týče přípravy na profesní život, pracovnícím samotným centrum během jejich rodičovské dovolené pomohlo. Vzrostlo jim sebevědomí, pocit potřebnosti a seberealizace.

Shodně vidí přínosy MC i pracovníci MĚÚ Čáslav OSPOD v odbourávání frustrace uživatelky MC, jejich možnosti pro seberealizování, získávání nových kontaktů, možnosti komunikace mezi uživatelkami a získávání nových informací a zkušeností. Jeho funkce může podle nich být rovněž relaxační, pokud MC nabízí možnost krátkodobého hlídání dětí. Důležitost MC vidí do budoucna ve funkci preventivní proti nepříznivým situacím v rodině. V případě podezření pracovnic MC je možná spolupráce s orgány sociálně právní ochrany dětí.

Díky uskutečněným SWOT analýzám, vyšlo najevo, že silné stránky Mateřského centra Kopretina v Čáslavi jsou hlavně v zařazení jeho uživatelek na rodičovské dovolené do společnosti, vstřícnost k dětem, přátelský personál, nabízené služby a kurzy, předávání informací mezi uživatelkami a provozovatelkami, spolehlivost a přizpůsobivost. Za slabé stránky respondenti považují malý prostor mateřského centra a chybějící zahradu. Díky tomu, že respondenti uvedli příležitosti pro mateřské centrum, vyplynulo, že v budoucnu s mateřským centrem počítají a vyjádřili tím, kde jsou v jeho činnosti mezery a co by mateřské centrum mohlo pro větší úspěšnost své činnosti doplnit. Příležitosti vidí v rozšíření vzdělávacích kurzů, přítomnosti psychologa, zavedení některých kurzů a besed i do odpoledních hodin pro již pracující matky a pomoc fundraisera. Mateřské centrum dle respondentů může ohrozit nedostatek financí, malá návštěvnost, vznik konkurenčního mateřského centra v Čáslavi, ztráta dobrých vztahů s Městským úřadem v Čáslavi a následné ukončení činnosti.

Z již uvedených informací, kde jsem v kapitolách v první polovině své práce uváděla na základě prostudované literatury a internetových zdrojů teoretické funkce mateřského centra, vyplývá v porovnání z provedených rozhovorů, že teoretické funkce mateřského centra se shodují s postoji respondentů. Podle třech skupin respondentů i odborných zdrojů je hlavní funkcí mateřských center prevence proti sociální izolaci na rodičovské dovolené, posílení či upevňování sebevědomí a seberealizace, vzdělávání, navazování kontaktů, organizace volnočasových aktivit, opora rodičům a dětem a integrace dětí do kolektivu. Výsledkem je šťastná a spokojená rodina.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ERIKSON, Erik Homburger. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002. 387 s. ISBN 80-7203-380-8.
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
- HARTL, F. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: Slon, 1997. 221 s. ISBN: 80-85850-45-1
- HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav; PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
- KOLÍNSKÁ, Rút. *Mateřská centra*. Praha: Pražské matky, 1995. 174 s. ISBN 80-901864-0-8.
- KREBS, Vojtěch, et al. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997. 327 s. ISBN 80-85963-33-7.
- MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, Michaela. *Rodina a práce: jak je sladit a nezbláznit se*. Praha: Portál, 2009. 160 s. ISBN 978-80-7367-615-5.
- MAŘÍKOVÁ, Hana, et al. *Proměny současné české rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
- MATOUŠEK, Oldřich, et al. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2006. 200 s. ISBN 80-86429-58-X.
- *Český statistický úřad* [online]. c2011, poslední změna 6. 2. 2011 [cit. 2011-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>>.
- *Google* [online]. c2010 [cit. 2010-11-27]. Google maps. Dostupné z WWW: <<http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl>>.
- *Interní materiály Mateřského centra Kopretina v Čáslavi*
- *Mateřské centrum Setkání* [online]. c2006-2009 [cit. 2010-11-27]. Pravidelné součásti programu. Dostupné z WWW: <mc-setkani.wz.cz>
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2010 [cit. 2010-11-20]. Rodina. Dostupné z WWW: <mpsv.cz>
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 14.7.2009 [cit. 2010-11-23]. Sociálně-právní ochrana dětí – obecný úvod. Dostupné z WWW: <www.mpsv.cz>

- *Rodinné centrum Špalíček* [online]. 2010 [cit. 2010-12-04]. Stanovy RC Špalíček. Dostupné z WWW: www.rcspalicek.estranky.cz
- Rozhovor s Rut Kolínskou : Ani přátelé nevěří, že za to nic nemám. *Občanská společnost* [online]. 23.12.2002 , 12/2002, [cit. 2010-11-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.obcan.ecn.cz/text.shtml?x=139534>>)
- *Síť mateřských center o.s.* [online]. 2009 [cit. 2010-11-24]. Seznam členských MC. Dostupné z WWW: www.materska-centra.cz

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 SWOT analýza rozhovorů s uživatelkami MC</i>	<i>49</i>
<i>Tabulka 2 SWOT analýza rozhovorů s pracovníci MC Kopretina.....</i>	<i>56</i>
<i>Tabulka 3 SWOT analýza rozhovorů s pracovníky OSPOD MĚÚ Čáslav</i>	<i>61</i>

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1 Mateřská centra na Kutnohorsku</i>	<i>32</i>
--	-----------

SEZNAM ZKRATEK

MC	Mateřské centrum
MĚÚ	Městský úřad
OSPOD	Oddělení sociálně právní ochrany dětí

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Průměrný věk matky v ČR při narození 1. dítěte v letech 1993-2005

Příloha č. 2 Statistika návštěvnosti v MC Kopretina v letech 2007-2010

Příloha č. 3 Statistiky poptávky po vybraných službách poskytovanými MC Kopretina v letech 2007-2010

Příloha č. 4 Pravidla pro návštěvníky MC centra Kopretina

Příloha č. 5 Otázky pro uživatele MC Kopretina Čáslav

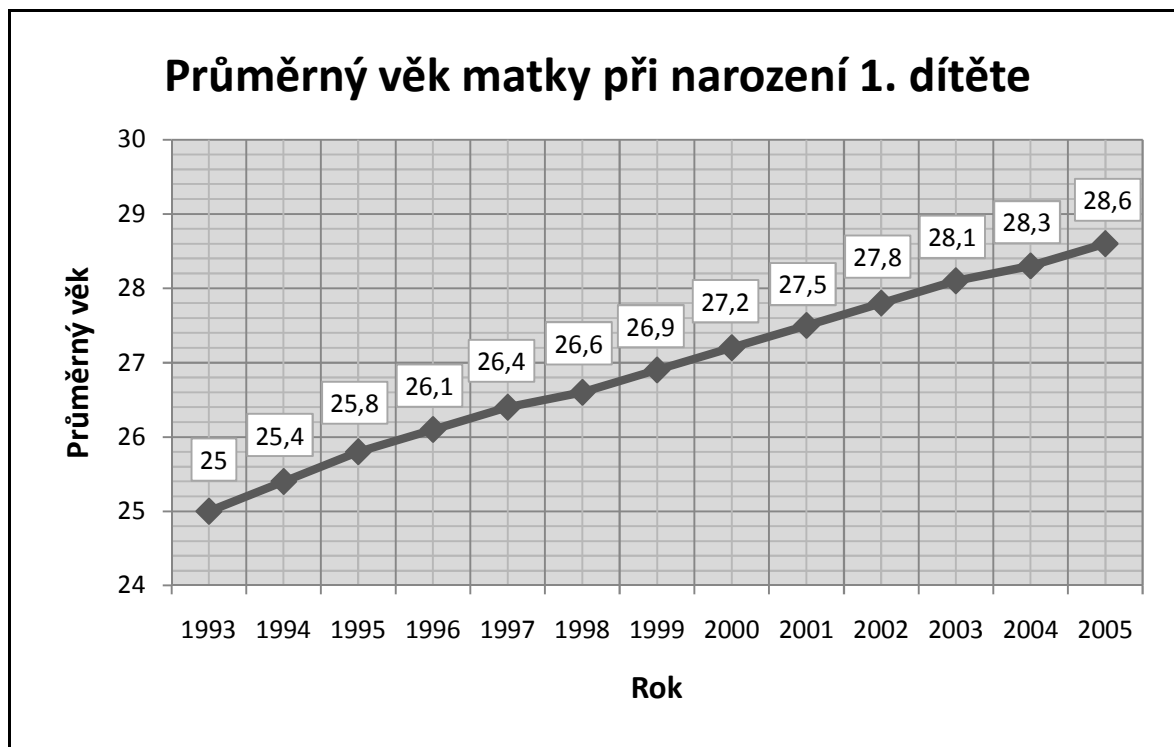
Příloha č. 6 Otázky pro pracovnice MC Kopretina Čáslav

Příloha č. 7 Elektronické interview pro sociální pracovnice oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Čáslav

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

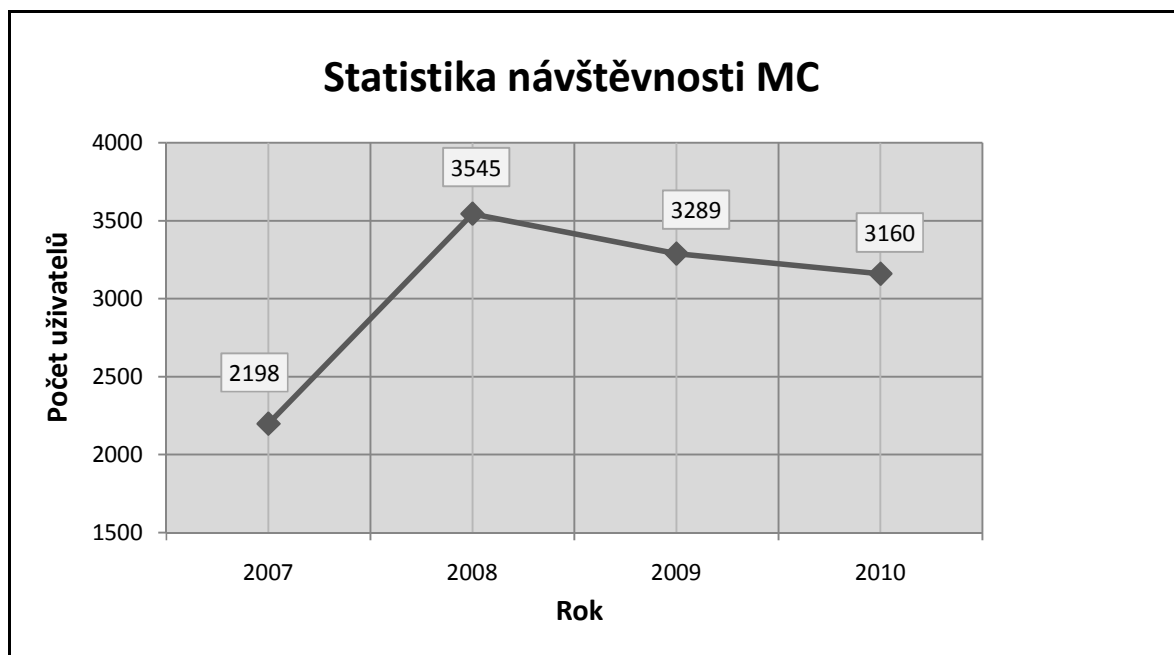
Průměrný věk matky v ČR při narození 1. dítěte v letech 1993-2005

Zdroj: Český statistický úřad [online]. c2011, poslední změna 6. 2. 2011 [cit. 2011-02-06].
Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>>.

Příloha č. 2

Statistika návštěvnosti v MC Kopretina v letech 2007-2010

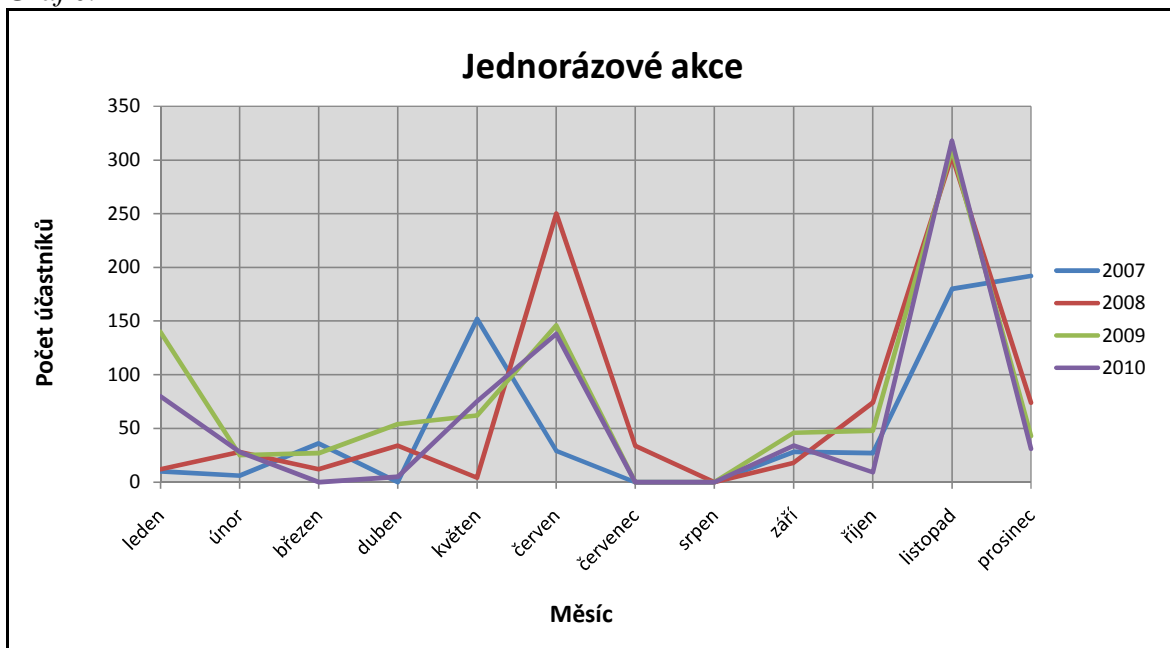

Zdroj: Interní materiály Mateřského centra Kopretina Čáslav

Příloha č. 3

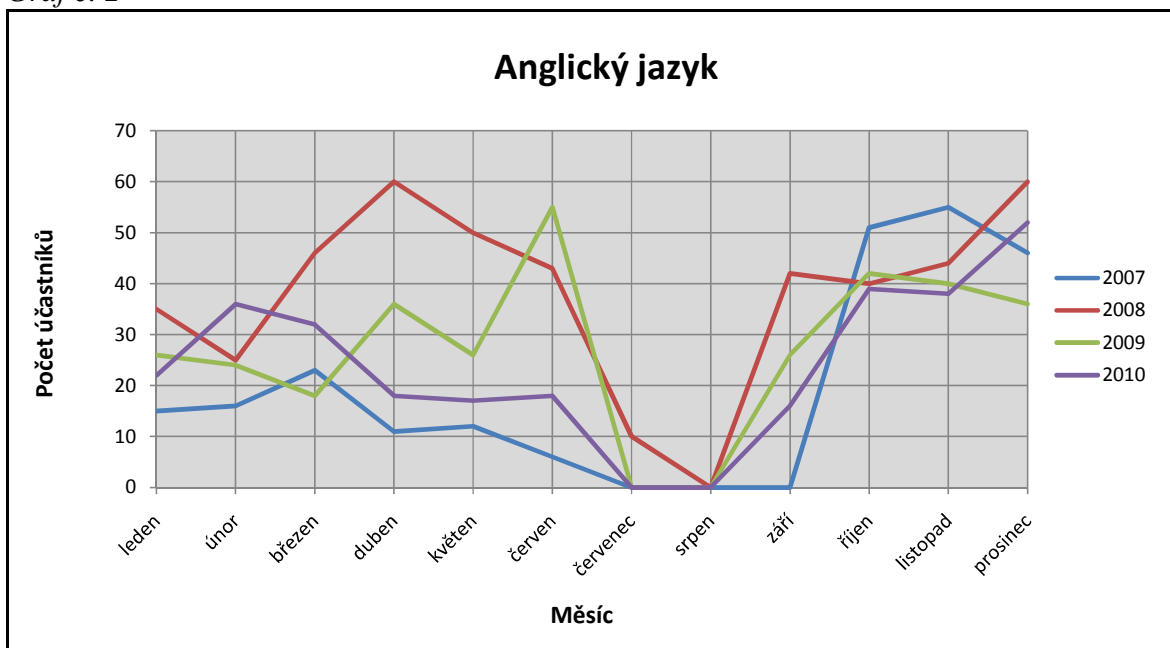
Statistiky poptávky po vybraných službách poskytovanými MC Kopretina v letech 2007-2010

Graf č. 1

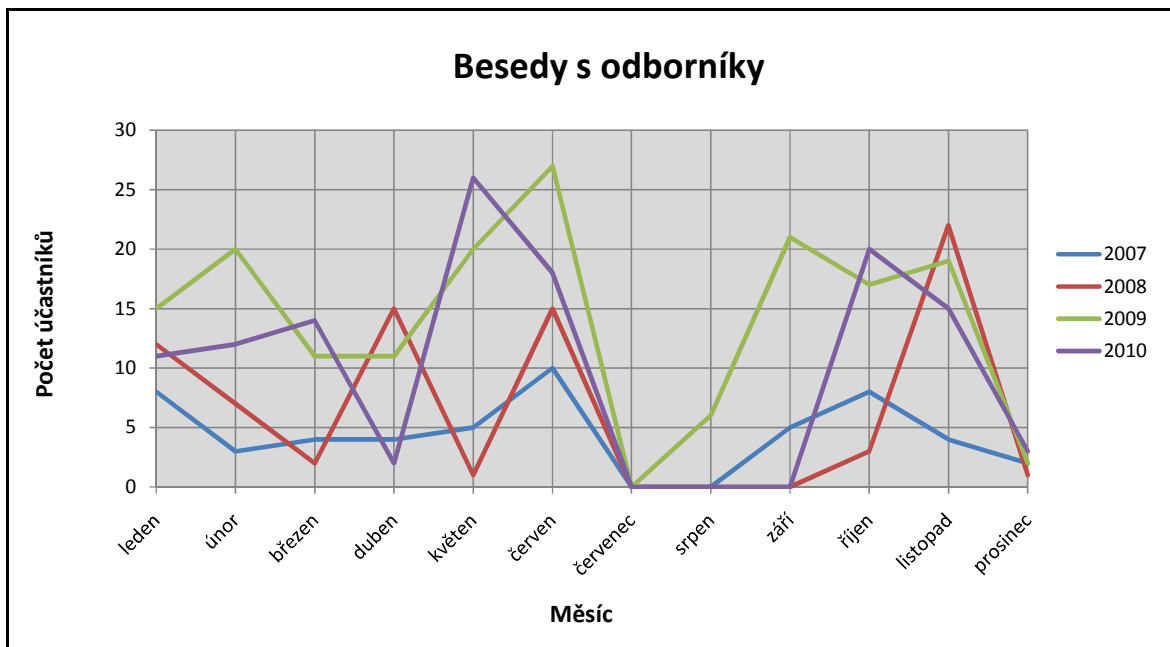
Zdroj: Interní materiály Mateřského centra Kopretina Čáslav

Graf č. 2

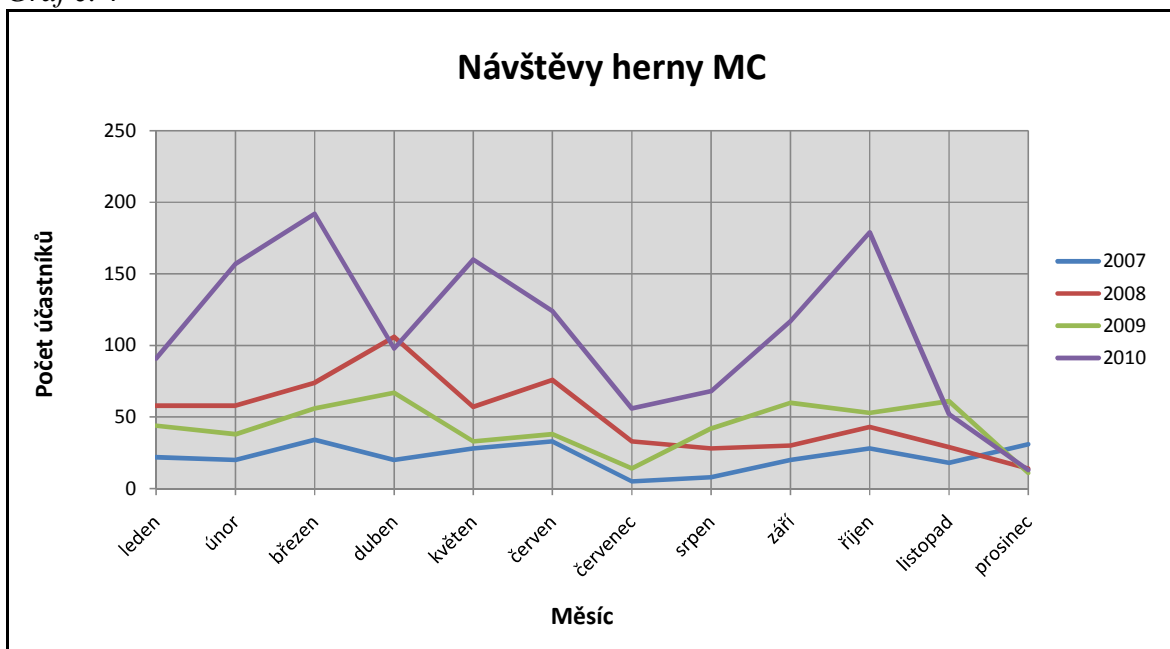
Zdroj: Interní materiály Mateřského centra Kopretina Čáslav

Graf č. 3

Zdroj: Interní materiály Mateřského centra Kopretina Čáslav

Graf č. 4

Zdroj: Interní materiály Mateřského centra Kopretina Čáslav

Příloha č. 4

Pravidla pro návštěvníky MC centra Kopretina

Milé maminky, milí tatínkové,

vítáme Vás u nás v Mateřském centru Kopretina

Ke spokojenému pobytu patří vždy několik pravidel. Proto Vás prosíme, abyste tato pravidla dodržovali i u nás.

- Rodič se nahlásí při svém příchodu a pokud možno hned zaplatí sjednané vstupné, což činí 30,-Kč za dospělého člověka (děti mají vstup do herny zdarma)
- Při jazykových kurzech, přednáškách a besedách činí poplatek MC 50,-Kč
- Pracovnice MC na vyžádání rodiče vystaví doklad o zaplacení
- Pro Vaše dítě je dobré mít s sebou přezůvky
- Rodič během pobytu s dítětem zodpovídá za své dítě (výjimka je u hlídání dětí během kurzů a během krátkodobých hlídání – zde zodpovědnost přebírají pracovnice MC)
- Při hlídání dětí je nutné objednat hlídání minimálně den předem. Každý rodič si vyplní Evidenční kartu dítěte, je nutná. Při každém hlídání zjišťujeme, zda nedošlo ke změnám
- Rodič dbá na pořádek a bezpečnost svého i ostatních dětí, do MC přicházejí pouze děti zdravé
- Děti užívají hračky a další vybavení herny výhradně k danému účelu. Zapůjčené hry vracejí srovnané
- Maminky si mohou vypůjčit za mírný poplatek (10,-Kč na týden) knihy umístěné v knihovničce. Seznam literatury je k dispozici k nahlédnutí v knihovně, také na webových stránkách našeho MC. Příspěvek slouží k nákupu další odborné literatury
- V kuchyňce je možné ohřát v MV troubě přinesené jídlo, za symbolický příspěvek si také uvařit kávu či čaj v rychlovarné konvici. Příspěvek se vhazuje přímo v kuchyňce do kasičky. Tyto příspěvky slouží k dalšímu nákupu potravin, aby byly opět k dispozici ostatním. Za další příspěvky lze dětem koupit malé občerstvení, na balených potravinách je vždy uvedena cena.
- Děti konzumují jídlo a pití pouze v kuchyňce
- V MC je k dispozici také nočník. Každá maminka je povinna po svém dítěti nočník odnést na WC a dobře vypláchnout
- Maminkám je k dispozici přebalovací pult, za poplatek jsou k dispozici jednorázové plenky
- Na MC se lze obrátit prostřednictvím Knihy přání, stížností a inspirací, je umístěna v horní polici v knihovně
- Za odložené věci si každý ručí sám
- V celém prostoru MC je zakázáno kouřit či konzumovat alkoholické nápoje. Rodič, který by toto porušil, bude z prostor vykázán
- Při odchodu každý návštěvník zkontroluje, zda něco nezapomněl

Pokud se Vám v MC líbí, věříme, že příště přijdete zas

Zdroj: Interní materiály Mateřského centra Kopretina Čáslav

Příloha č. 5

Otázky pro uživatele MC Kopretina Čáslav

Dobrý den, ráda bych Vás požádala o zodpovězení otázek prostřednictvím rozhovoru, jehož cílem je zjistit funkce mateřského centra na Kutnohorsku.

Rozhovor je zcela anonymní.

Děkuji Vám za strávený čas během našeho rozhovoru. Přeji příjemný den.

Studentka oboru Komunitní studia, Univerzity Pardubice

Návštěvnost MC

1. Kdy jste MC poprvé navštívila?
2. Jak jste se o MC dozvěděla? Od koho?
3. Jak často do MC docházíte? Proč? Chodíte někdy pouze sama, nebo vždy se svým dítětem? Proč?
4. Co bylo prvním impulzem/důvodem vaší návštěvy MC?
5. Je podle vás MC dostatečně využíváné matkami? Je zde vysoká návštěvnost? Proč? V čem to podle vás je?

Služby MC – Dopady služeb do jejich života

6. Jaké služby v MC nejvíce využíváte? Proč? Co vám to všechno dává? (posílilo to nějak váš rozvoj, sebedůvěru, kreativitu – vytváříte něco originálního?)
7. Jaké služby v MC vůbec nevyžíváte? Proč?

Funkce MC

8. Jaké jsou podle vás přínosy MC (obecně)? Proč je to pro vás důležité? Jak chápete podstatu MC (porozumění „matky sobě“)
9. Co (služba, přístup) vám v MC chybí? Proč?
10. V čem je MC prospěšné pro vás? Proč je právě to pro vás důležité? Čemu všemu se díky MC naučíte pro svůj osobní růst a profesní rozvoj? Cítíte se díky tomu více soběstačná? Vzrostlo vám díky službám a existenci MC sebevědomí?
11. V čem je MC prospěšné pro vaše dítě?
12. V čem je MC prospěšné podle vás obyvatelům města?
13. Jak vnímáte prostředí MC (prostor, vybavení, umístění budovy ve městě)? Co byste na tom zlepšila?
14. Co se pro vás změnilo od té doby, co jste začala MC navštěvovat? Co je pro vás skutečným přínosem díky návštěvám MC? Jaký pocit vám jeho využití dává?
15. Jaké by to pro vás bylo, kdyby MC v Čáslavi nebylo?

16. Co se změnilo pro vaši rodinu od té doby, co MC navštěvujete? Co to vaší rodině přináší, že do MC docházíte? Jaký pocit? Co vám dává zapojení do aktivit a akcí centra? Co to znamená pro vaši rodinu (manžela) že využíváte služeb MC?
17. Pozorujete u svého dítěte nějaké změny díky návštěvám v MC? (změny v chování, reakcích na okolí)

Propagace MC

18. Jak vnímáte propagaci služeb MC? (dostačující? Dozvíte se včas o novém programu nebo službě? KDE?)
19. Co by jste zlepšila na propagaci MC?
20. Ulehčuje vám MC budoucí návrat do profesního života? Bojíte se nyní méně návratu do profesního života? A díky čemu?
21. Zvládli byste návrat do profesního života stejně dobře bez MC jako s ním?
22. Jak vnímáte služby pro rodiče s malými dětmi na Kutnohorsku? (dostačující? Proč? Co vám schází? Mohlo by tuto mezeru MC nějak zaplnit? Mohlo by město tuto situaci nějak vyřešit? Jak? Co byste mohly pro to udělat vy samotné?)

SWOT ANALÝZA MATEŘSKÉHO CENTRA KOPRETINA ČÁSLAV

Silné stránky:

Slabé stránky:

Příležitosti:

Hrozby:

23. Věk respondentky:
24. Počet dětí:
25. Rodinný stav:
26. Vzdělání:

Příloha č. 6

Otázky pro pracovnice MC Kopretina Čáslav

Dobrý den, ráda bych Vás požádala o zodpovězení otázek prostřednictvím rozhovoru, jehož cílem je zjistit funkce mateřského centra na Kutnohorsku.

Rozhovor je zcela anonymní.

Děkuji Vám za strávený čas během našeho rozhovoru. Přeji příjemný den.

Studentka oboru Komunitní studia, Univerzity Pardubice

Pracovní činnost v MC

1. Jakou funkci/druh pracovního poměru v MC zastáváte?
2. Jste zaměstnancem Oblastní Charity KH? (pokud ne, koho?)
3. Jak dlouho v MC pracujete?
4. Jak jste se o MC dozvěděla? Od koho?
5. Co bylo důvodem vašeho rozhodnutí v MC pracovat?
6. Co je náplní vašeho běžného pracovního dne?
7. Vedete vy sama v MC některé kurzy?

Návštěvnost MC

8. Přijde vám zájem rodičů/prarodičů o MC dostačující? Proč?
9. Které kurzy, služby, jsou nejvíce matkami podle vás využívány? V čem vidíte důvod jejich zájmu?
10. Které kurzy, služby, jsou nejméně matkami podle vás využívány? V čem to je?

Funkce MC

11. V čem je MC prospěšné podle vás pro matky?
12. V čem je MC prospěšné pro otce?
13. V čem je MC prospěšné pro děti?
14. V čem je MC prospěšné pro vás?
15. V čem je MC prospěšné pro obyvatele Kutnohorska?
16. V čem vidíte nedostatky MC, proč?
17. Co je podle vás cílem mateřského centra?
18. Jak pracujete na pocitu sounáležitosti a solidarity? Mezi kým? Jak k tomu dospějete? Jak se to projevuje?

Propagace služeb MC

19. Jak informujete uživatele a budoucí zájemce o programu a činnosti MC? Jak často?
Kde?

20. Je podle vás způsob propagace MC dostačující? Proč?

Služby a finance

21. Co ovlivňuje nabídku vašich služeb? (proč nabízíte kurzy, které nabízíte)?

22. Které služby byste rádi zavedli, proč? Kdy? Je to reálné?

23. Kdo vede vaše kurzy? Jak lektory sháníte?

24. S kterými největšími problémy se v MC setkáváte? Jak je možné jim zabránit?

25. Vnímáte nabídku služeb města pro rodiče s malými dětmi jako dostačující? Proč?

26. Spolupracujete s dalšími subjekty? Jak? S kým?

27. V čem je vám tato spolupráce vzájemně přínosem?

28. V čem je pro vás užitečné, že jste v síti MC?

SWOT ANALÝZA MATEŘSKÉHO CENTRA KOPRETINA ČÁSLAV

Silné stránky:

Slabé stránky:

Příležitosti:

Hrozby:

Příloha č. 7

Elektronické interview pro sociální pracovníce oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Čáslav

Dobrý den, ráda bych Vás požádala o zodpovězení otázek tohoto elektronického interview, jehož cílem je zjistit funkce mateřského centra na Kutnohorsku. Elektronické interview je anonymní, neuvádějte prosím své jméno. Děkuji Vám za strávený čas zodpovídáním těchto otázek. Přeji příjemný den. Studentka oboru Komunitní studia, Univerzity Pardubice.

Pracovní činnost na MĚÚ Čáslav

1. Jakou funkci na oddělení sociálně právní ochrany dětí máte?
2. Jak dlouho zde pracujete?
3. Co je náplní vašeho pracovního dne?
4. S kterými případy se nejčastěji při své práci setkáváte? Čím myslíte, že je to způsobeno?

Matky na mateřské dovolené a matky s malými dětmi

5. Jak často přicházíte do kontaktu s matkami na rodičovské dovolené, nebo matkami s malými dětmi?
6. Co je důvodem vaší spolupráce s nimi?
7. Myslíte si, že se některé matky mohou trápit pocitem frustrace a nedostatečného zapojení do společnosti během mateřské dovolené? Proč? Co může být důvodem jejich pocitu osamění?
8. Setkal (a) jste se během své práce s některou matkou, kterou by pocit osamělosti a nedostatečném seberozvíjení (sebereflexe) trápil? Jak jste to řešili?
9. Jaké služby se na Kutnohorsku pro matky s malými dětmi a matky na rodičovské dovolené nachází?
10. Myslíte si, že jsou služby na Kutnohorsku pro matky s malými dětmi dostačující? Proč?
11. Které služby na Kutnohorsku podle vás pro matky s malými dětmi chybí?
12. V čem vidíte silnou stránku nabídky služeb města Čáslav pro matky s malými dětmi?

Mateřské centrum

13. Víte o existenci mateřského centra v Čáslavi? Odkud a kdy jste se o centru poprvé dozvěděli?

14. Znáte jiná další mateřská centra na Kutnohorsku? Jaká a kde?
15. Setkal (a) jste se během své práce s některým z rodičů, o kterém víte, že mateřské centrum využívá?
16. Jaké jsou podle vás přínosy/klady mateřského centra?
17. Jaké jsou podle vás nedostatky/zápory mateřského centra?
18. Co podle vás může mateřské centrum přinést jeho uživatelům?
19. Co může mateřské centrum přinést vám jako zaměstnancům MĚÚ Čáslav?
20. Doporučili jste někdy mateřské centrum některé/mu z vašich klientů? V jaké souvislosti?
21. V čem by se mohlo mateřské centrum dále rozvíjet?

SWOT ANALÝZA MATEŘSKÉHO CENTRA KOPRETINA ČÁSLAV

Silné stránky:

Slabé stránky:

Příležitosti:

Hrozby: